RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 123(XV)

Dátum: 12.6.1972.

OBSAH

J.N. JABLOKOV (Pravda)	K problému svetonázorovej výchovy	str. 2
Ing. Ján ZERVAN (Pravda)	Prehĺbenie účinnosti cenovej kontroly	str. 4
Dr. Ivan ŠIPOŠ (Večerník)	Ide o psychologické základy	str. 5
(vb) (Práca)	Aká má byť Bratislava	str. 6
-em- (Práca)	Spojári pre obyvateľstvo	str. 7
J. PROKEŠ (Roľnícke noviny)	Ťažisko v politicko-výchovnej práci	str. 8
Ing. E. BUBLINEC (Roľnícke noviny)	Celospoločenský záujem	str. 9
red.čl. (Roľnícke noviny)	Domáca dielňa (Prenosný rožeň)	str. 10
Dušan HARUŠTIAK (Roľnícke noviny)	Stredný Východ po piatich rokoch	str. 10
Miro JASLOVSKÝ (Večerník)	S mikrofónmi cez hranice	str. 11
Eva JANČEKOVÁ (Večerník)	Ako prísť k bytu	str. 12
Ľudovít ZÁRECKÝ (Večerník)	Svojpomoc v úlohe Čierneho Petra	str. 13
Ján SÍLEŠ (Pravda)	Voľné ceny pre koho?	str. 14
Miros JASLOVSKÝ (Večerník)	Mladí v uniformách VB	str. 15
red.čl. (Večerník)	Christian Dior	str. 16
eja (Večer)	Problémy okolo pasov	str. 17
red.čl. (Večer)	Poštové sadzby	str. 17
red.čl. (Nové slovo)	USA a my	str. 18
miš (Večer)	Súkromný obchod	str. 20

PRAVDA, 1. júna 1972, str. 5.

2(123)XV

K PROBLÉMOM [illegible]

[illegible]

Doc. J. N. JABLOKOV, kandidát filozof. vied

XXIV. zjazd KSSZ zdôraznil, že centrom ideovo-výchovnej práce strany je formovanie komunistického presvedčenia širokých más, ich výchova v duchu marxizmu-leninizmu. Veľkú pozornosť venoval ideologickej výchove i XIV. zjazd KSČ.

Vážnou súčasťou svetonázorovej výchovy je ateistická výchova. Protivedecké náboženské chápanie sveta je najrozšírenejšou formou idealistického svetonázoru. Klamlivé náboženské názory spútavajú pozitívnu sociálnu aktivitu ich nositeľov, prekážajú kultúrnemu, mravnému i estetickému rozvoju osobnosti. Preto sa formovanie všestranne rozvinutej osobnosti nemôže obísť bez sústavnej a cieľavedomej vedecko-ateistickej práce.

Súčasný revizionizmus, vystupujúci pod zástavou boja s dogmatizmom, dovoláva sa „rozvoja a prehĺbenia" marxistickej interpretácie otázok náboženstva a ateizmu. Vychádza z toho, že modernizácia všeobecných i sociálnych náboženských doktrín, ku ktorej dochádza pod vplyvom spoločenského i vedeckého pokroku, vraj mení samotné princípy náboženského svetonázoru. Marxovu tézu, že „náboženstvo je ópiom ľudu", vyhlasujú za „zastaranú", dokazujú nevyhnutnosť rozrieť marxizmus-leninizmus „kresťanskými hodnotami", „integrovať" prvky marxizmu a kresťanstva.

Takáto revízia marxizmu v skutočnosti vedie k zmieravaniu s náboženským svetonázorom, objektívne prospieva buržoáznej propagande, namierenej na „budovanie mostov" v ideológii.

Formy spoločenského vedomia nie sú izolované, ale sa vzájomne ovplyvňujú. Náboženské vedomie pozitívna vplyvu politických, morálnych a iných názorov, a naopak, samo ich ovplyvňuje. Samotná skutočnosť, že jestvujú náboženské organizácie, ovplyvňuje právne vedomie a vzťahy, núti kladúť najvhodnejšie normy a zákony zabezpečujúce i slobodu svedomia i slobodu ateistickej propagandy.

Prekonávanie náboženstva je dlhý a zložitý proces. Uskutočňuje sa na základe rozvoja výrobných síl v socialistickej spoločnosti. To však neznamená, že náboženstvo bude odumierať automaticky. Prekonávanie náboženstva závisí od pôsobenia celého komplexu objektívnych i subjektívnych činiteľov. Vážnu úlohu tu zohráva ateistická výchova.

Ateistická výchova je nerozlučne spojená s inými stránkami výchovného pôsobenia a vystupuje ako súčasť komplexu komunistickej výchovy. Nie je ona iba záležitosťou profesionálov-ateistov a ich organizácií. Vedie sa prostredníctvom zariadení, pôsobiacich ideologicky na masy. Zúčastňujú sa na nej stranícke i spoločenské organizácie, výchovné i kultúrne zariadenia, masovokomunikačné prostriedky. Vedúca úloha však prípadu stranníckym organizáciám.

Ateistická výchova má zasahovať všetky vrstvy a skupiny obyvateľstva a prihliadať na ich špecifickosť. Obyvateľstvo nezaujíma k náboženstvu rovnaký vzťah. Škála vzťahu sa pohybuje od ateizmu cez indiferentnosť po náboženskú. Každá skupina má svoju osobitosť.

ATEISTICKÁ VÝCHOVA — PLÁNOVITÝ PROCES

Ateistická výchova je plánovitý proces pôsobenia na vedomie i konanie jednotlivca i skupín s cieľom prekonať náboženské názory, vyzbrojiť vedecký svetonázor vo vedomí, obohatiť obsah i formy sociálno-významovej činnosti a vzťahov. Ateistická výchova nie je iba „hĺbenie", Marx hovorí: „Ateizmus je zavŕšovanie bohu a upovedomenie bytia človeka práve prostredníctvom tohto zavŕšovania." To znamená, že povedľa „negatívnej" zložky ateizmu vystupuje i zložka pozitívna, ktorá má hlboký humánny obsah, a tá upovedomuje rodiace všestranné bytie človeka.

Výchovná práca medzi veriacimi predpokladá, že sa berie zreteľ na konfesijnú príslušnosť, stupeň religiozity rôznych skupín obyvateľstva. Ak sa kňaz obracia na stúpencov katolicizmu, musí klásť dôraz na kritiku katolíckej viery a kultu, medzi protestantmi musí zdôrazňovať neodôvodnenosť protestantskej ideológie a pod. V praxi sa stáva, že lektor vystupuje v katolíckom prostredí, no kritizuje protestantizmus či pravoslávie. Jednotliví — katolíci sú s takouto kritikou spokojní a uznanlivo ju prijímajú hlavou. Takáto propaganda nemôže mať želateľný ateistický účinok.

Náboženská ideológia sa postupne prispôsobuje zmenám spoločensko-ekonomickým podmienkam, modernizuje sa. Teológovia, najmä katolícki, sa snažia dokázať „súlad" viery a vedy, prisúdenosť vedeckých výdobytkov základom náboženských dogiem. V súčasnosti kladú náboženstvá dôraz najmä na sociálno-etickú problematiku. Upriamujú pozornosť na propagandu morálky náboženskej morálky, na výchovu detí v rodine, na zvýšenie úlohy „svetského apoštolátu" v rôznych oblastiach života. Religiozitu sa snažia vydávať za „národnú črtu". Viera sa vydáva za „ochranu" národnej svojbytnosti a kultúry. Na tieto zvláštnosti súčasných náboženských tendencií sa musí pri ateistickej výchove stále brať zreteľ.

DOSAH ATEISTICKEJ VÝCHOVY

Ateistická výchova sa uskutočňuje medzi veriacimi, ale i medzi indiferentnými i medzi ateistami. Jej úlohou je prekonávať indiferentnosť, vypĺňať ateistické presvedčenie, „ateistickú mentalitu". V dôsledku výchovného pôsobenia sa indiferent-

ní učia nielen chápať sociálnu podstatu náboženstva, ale najmä materialisticky hodnotiť rôzne formy náboženských predsudkov, nestavať sa k nim neutrálne, ale zaujímať principiálny ateistický postoj.

V. I. Lenin písal, že „masám sa musí pri ateistickej propagande dať najrozmanitejší materiál, obeznamovať ich s faktmi z najrôznejších oblastí života..." Táto leninská myšlienka treba mať na pamäti pri voľbe metód a foriem ateistickej propagandy. Každá akcia pracovníkov na ateistickom fronte musí dokazovať, že nebojujú proti veriacim, ale za veriacich za upevnenie dôstojnosti ich osobnosti, za oslobodenie ich duchovného sveta od klamných náboženských ideí a citov.

Dôležité je v ateistickej práci správne skĺbiť racionálnu stránku s emocionálnou. Pôsobenie na rozum, odovzdávanie určitého množstva teoretických poznatkov je nevyhnutný aspekt výchovy, no nie je jediný. Podstatný význam má i pôsobenie na citovú sféru. Mocnou zbraňou pri výchove citov sú diela realistického mnenia. Veľké možnosti poskytujú občiansko obrady. Najväčšiu životnosť vykazujú náboženské obrady, spojené s významnými udalosťami v živote človeka: narodenie, sobáš, úmrtie atd. Proti týmto náboženským obradom sa musia postaviť dôstojné občianske obrady, ktoré by ukázali spoločenský význam udalostí osobného života človeka, pomohli by jednotlivcovi precítiť príslušnosť ku kolektívu a spoločnosti.

□□

Úspech ateistickej práce závisí vo veľkej miere od rozvoja výskumov v oblasti náboženstva a ateizmu, od výchovy lektorských a propagandistických kádrov. Osobitný význam má rozbor príčin životnosti náboženských prežitkov. Nevyhnutné je vedieť, aké sú formy pretrvávania náboženstva v súčasných podmienkach, smery modernizácie náboženských ideológií, tendencie zmien v uvedomelosti más. Dôležité je poznať aj základné doktríny sociálno-politických koncepcií cirkví. Na riešenie čekajú i problémy teórie a dejín náboženstva a ateizmu. Súčasne sa musí rozvíjať štúdium zákonitostí výchovného procesu, najefektívnejších metód a foriem zmeny vedomia a činnosti veriacich.

V poslednom čase sa na Slovensku podnikli v zdokonaľovaní ateistickej práce vážne kroky. No pred pracovníkmi na ateistickom fronte stojí ešte celý rad dôležitých a zatiaľ ešte neriešených úloh. Možno s presvedčením povedať, že sa pre ich splnenie vytvárajú priaznivé podmienky, čo povedie k zdokonaleniu svetonázorovej a komunistickej výchovy občanov.

Písané pre Pravdu

PRAVDA, 1. júna 1972, str. 5.

Nezdravý cenový vývoj do roku 1969 prehlboval negatívne tendencie v národnom hospodárstve, čo malo vážne politické a ekonomické dôsledky. Obchrasčotná sféra získala nezaslúžené dôchodky a centralizované finančné zdroje štátu sa absolútne i relatívne znižovali. Najčastejšie sa zvyšovali rozpočtové ceny investičnej výstavby. S týmto problémom sa bojíme ešte dnes. Inflačná pentaza zvýšili dopyt po investíciách, zásobách, devíze a po pracovných silách. Vo vzťahu k zahraničnému obchodu vzrástli reprodukčné náklady, čo negatívne vplývalo na efektívnosť nášho vývozu. Výsledkom toho všetkého bolo trvalé napätie medzi zdrojmi a potrebami.

Pod tlakom rastúcej inflácie, zvrchovaniali si vzali vzor z kapitalistickej ekonomiky — dať na voľný príchod aj rastu maloobchodných cien, čo tockrátilo mzdový nárast a pôsobilo na znižovanie životnej úrovne najmä slabších sociálnych skupín obyvateľstva. Nedôvera v stabilitu cien tovarov oslabovala kúpnu silu našej koruny. Tak sa zvyšovali sociálne nerovnosti.

Aby sa zastavil živelný vývoj cien a súčasne nežiaduce politické a ekonomické dôsledky, ÚSČ, federálna vláda ČSSR a národné vlády pristúpili 1. januára 1970 k opatreniu o zákaze zvyšovania cenovej úrovne a cien jednotlivých výrobkov vo všetkých cenových okruhoch. Potrebné cenové zmeny sa odvtedy riešia formou výnimiek schvaľovaných federálnou vládou.

Dvojročné skúsenosti ukázali, že opatrenie o cenovom moratóriu bolo správnym rozhodnutím a zohralo aktívnu úlohu v konsolidačnom procese ekonomiky. Úsilie, vynaložené pri jeho realizácii cenovými orgánmi i riadiacou sférou, priniesli pozitívne výsledky. V krátkom čase sa podarilo zákaz zvyšovania cien presadiť a stabilizovať úroveň veľkoobchodných a maloobchodných cien.

Cenové moratórium splnilo a v súčasných podmienkach plní významnú politickú a ekonomickú funkciu. Politickú stránku cenového moratória treba vidieť v tom, že stabilizáciou úrovne veľkoobchodných a maloobchodných cien sa upevňuje kúpna sila koruny, uhasili sa čiastočné istoty nášho obyvateľstva, dôvera v plánovitý ekonomický vývoj nášho štátu. Ubránilo cenového moratória utvorilo predpoklady pre plánovitý vývoj cien.

Ekonomická stránka cenového moratória spočíva v tom, že pre chozrasčotnú sféru sa utvorili tvrdšie ekonomické podmienky, najmä sa zamedzilo ďalšiemu nepodloženému rastu finančných prostriedkov, ich preliatiu do investícií a mzdy. Podniky dnes môžu hľadať zdroje v efektívnom rozvoji výroby, raste produktivita práce a v znižovaní nákladov. Obnovením centrálnej regulácie cien pri dovoze sa zabránilo prenikaniu živelného vývoja cien na kapitalistických trhoch do našej ekonomiky.

* * *

Ing. JÁN ZERVAN, predseda Slovenského cenového úradu

Vývoj cien v minulom roku je charakterizovaný ďalším upevňovaním stability cenovej hladiny. Veľkoobchodné ceny sa udržali na úrovni roku 1970, ba zaznamenal sa nepatrný pokles (0,1 bodu). Pohyb veľkoobchodných cien súhrnne za priemysel SSR dosiahol v porovnaní s 1. januárom 1969 v roku 1970 index 100,5 a v roku 1971 len 100,4. V porovnaní so stavom k 1. 1. 1969 v jednotlivých odvetviach došlo v roku 1971 k rozdielnemu pohybu. Celková úroveň veľkoobchodných cien sa znížila v šiestich odvetviach (palivá, hutníctvo neželezných kovov, chémia — guma — azbest, sklo — porcelán — keramika, polygrafia a ostatné priemyselné odvetvia).

Veľkoobchodné ceny sa zvýšili v strojárskom priemysle o 1,6 %, vo výrobe stavebných hmôt o 0,3 %, v drevospracujúcom priemysle o 1,1 %, v priemysle celulózy a papiera o 0,1 %, v textilnom priemysle o 3,6 %, v priemysle kože, nábytku, kožušín o 1,3 % a v potravinárskom priemysle o 0,6 %.

V stavebnej výrobe a stavebných konštrukciách sa znížila úroveň veľkoobchodných cien v roku 1971 oproti roku 1970 o 0,9 bodu pri poklese cenového indexu zo 110,5 v roku 1970 na 109,6 v roku 1971 (ak za základ berieme stav k 1. 1. 1967 = 100). Oproti tomu však pri stavebných opravách a údržbe sa zaznamenal mierny vzrast cenovej úrovne zo 105,3 % v roku 1970 na 105,4 % v roku 1971, čo ukazuje na pretrvávajúce negatívne cenové tendencie v týchto druhoch prác.

* * *

Pozitívnu úlohu zohrali stabilizačné opatrenia v oblasti vývoja maloobchodných cien a životných nákladov. Zlepšilo sa zásobovanie maloobchodnej siete základnými článkami dennej potreby, rozšíril sa sortiment a zlepšovala sa kvalita spotrebných tovarov. Úroveň maloobchodných cien, charakterizovaná súhrnným indexom, pri základnom roku 1960 poklesla v roku 1971 (oproti roku 1970) o 0,3 bodu. Cenový index potravín poklesol o 0,4 bodu a priemyselného tovaru o 0,9 bodu. Nemožno sa uspokojiť s cenovým vývojom vo verejnom stravovaní. Tu cenový index vzrástol zo 100,9 roku 1970 na 101,0 v roku 1971. V službách má cenový index tiež vzrastajúcu tendenciu (rok 1970 101,4, rok 1971 101,7).

Nepriaznivý je vývoj cien v odvetví služieb, ktorých úroveň sa z roka na rok zvyšuje. Ich rast do určitej miery ovplyvňuje zmena štruktúry spotrebiteľského dopytu, ale aj cenotvorné pravidlá sa porušujú.

Celkový priaznivý cenový vývoj sa pozitívne prejavil vo vývoji cien

na životných nákladov, ktoré v roku 1971 oproti roku 1970 poklesli v kategórii robotníkov na 99,7 %, zamestnancov na 99,9 %, družstevných rolníkov na 99,2 % a dôchodcov na 99,4 %. Vývoj životných nákladov bol ovplyvnený zvýšením hrubého maloobchodného zisku pri potravinách a priemyselnom tovare.

V priebehu dvoch rokov na základe sprísnených cenovo-regulačných opatrení a zvýšenou intenzitou a účinnosťou cenovej kontroly sa dosiahli pozitívne zmeny v celkovom cenovom vývoji a v upevňovaní cenovej disciplíny.

Z poznatkov cenových kontrol dochádzame však k záveru, že pri všeobecne vyššej cenovej disciplíne stále pretrvávajú rozličné formy porušovania cenových predpisov a únikové kanály, ktoré narušujú stabilizáciu úrovne cien.

Slovenský cenový úrad na základe výsledkov kontroly v roku 1970 pri 185 previerkach zistil neoprávnené prostriedky získané porušovaním cenových predpisov v sume vyše 193 mil. korún, v roku 1971 pri 208 previerkach 63 mil. Kčs, teda takmer o polovicu menej. Výrobnohospodárske jednotky (rezorty) v roku 1971 vykonali 138 previerok a zistili neoprávnené prostriedky v sume vyše 27 mil. Kčs. Značný počet previerok na úseku služieb a nadštandardného zásobovania urobili aj národné výbory, ktoré prekontrolovali 804 podnikov prevádzkujúcich a organizácií, spadajúcich do riadenia národných výborov. Nedarilo sa však úplne uplatniť všetky dostupné prostriedky kompetencie cenového vývoja cien. Napríklad sa však zlikvidovať všetky zistené nedostatky a porušenia cien. Obdobnou problematiku zostáva fakt nesplatených nákladov v investičnej výstavbe. Na toto miesto sa treba aj sústrediť väčšia pozornosť cenových orgánov.

* * *

Vychádzajúc z existujúcich nedostatkov v oblasti cien môžeme aj naďalej zintenzívňovať a prehlbovať účinnosť cenovej kontroly.

V záujme ochrany spotrebiteľa cenové orgány sústredia pozornosť na kontrolu správneho dodržiavania zásad tvorby maloobchodných cien, vrátane dovážaného spotrebného tovaru a dodržiavanie zásad stabilnosti predaja v maloobchodnej sieti. Budeme venovať pozornosť dodržiavaniu zásad týkajúcich sa zámien materiálov a surovín pri výrobe nových výrobkov.

PRAVDA, 2. júna 1972, str. 4.

VEČERNÍK, 26. mája 1972, str. 16.

PRED SEMINÁROM O VYUČOVANÍ CUDZÍCH JAZYKOV

Čo s nepochopiteľnými základmi

Netreba zdôrazňovať význam ovládania cudzích jazykov. Zvlášť dnes, v čase modernej techniky potrebujú odborníci, či už ide o fyzika, biológa, technika, mechanika alebo lekára, obohacovať sa stále o nové a nové poznatky.

Ovládanie svetového jazyka — bez ohľadu na profesiu a kvalifikáciu — slúži po celý život. Preto je otázka efektívnosti vyučovania cudzích jazykov v ostatnom čase stredobodom záujmu nielen pedagógov, ale aj psychológov, ktorí

HĽADAJÚ VŠEOBECNÉ ZÁKONITOSTI

používania jazyka i špecifické poznatky o možných optimálnych postupoch osvojovania si cudzích jazykov.

Zainteresovaná verejnosť prejde vďaka celodennému seminári o psychologických základoch vyučovania cudzích jazykov, ktorý bude — pod záštitou Mestského domu kultúry a osvety — v dňoch 2. a 3. júna v našom meste. Referovať budú významní jazykovedci, pedagógovia a psychológovia.

POKÚSIA SA NASTOLIŤ

tie otázky, ktoré sú v súčasnosti pre vyučovanie cudzích jazykov fatálne. Budú sa hovoriť aj o didaktických otázkach vyučovania, o vplyve veku na metódy a motiváciu, o otázkach nedeľa na cudzie reči a v neposlednej miere sa pozrie na dôležité štatistické metódy jazyka (frekvencia slov a hlások), ďalej na zákonitosť vzťahu medzi dĺžkou a výskytom slov a pod. Od interdisciplinárneho prístupu konferencie očakávame ďalšie

SKVALITNENIE TEÓRIE A PRAXE

jazykového vyučovania u nás, pretože základné predpoklady vedeckotechnickej revolúcie sú aj kdesi tam, kde sa rodia základy ovládnutia moderného vedy, modernej technológie i ľudskej tvorivosti a vynachádzavosti vôbec.

Dr. IVAN ŠIPOŠ

Aké má byť Bratislava

Predsedníctvo Slovenskej národnej rady sa v minulom týždni na základe správy podpredsedu vlády SSR a predsedu Slovenskej plánovacej komisie ing. M. Ďurkoviča kriticky zapodievalo výstavbou hlavného mesta SSR Bratislavy a k jej problémom zaujalo svoje stanovisko. O čo v podstate ide?

Bratislava po vyhlásení federácie sa stala hlavným mestom Slovenskej socialistickej republiky. Je sídlom Slovenskej národnej rady, vlády SSR, národných ministerstiev i ďalších ústredných politických, spoločenských a vedeckých inštitúcií, ba aj sídlom zahraničných zastupiteľstiev a ich organizácií. Na to, aby mohlo plniť všetky svoje funkcie, je potrebné urýchlene vytvoriť podmienky výstavbou vhodných objektov v meste.

Pozri riešení ekonomickej základne bude sa pri výstavbe mesta klásť hlavný dôraz na rozvoj odvetví terciárneho sektora. Sú to predovšetkým služby platené i neplatení obyvateľstvom, zásobovanie, starostlivosť o vzhľad mesta, vnútromestská doprava a dochádzka za prácou zo širšieho okolia.

Pri riešení výstavby mesta bude sa vychádzať z dvoch aspektov:

— dobudovať všetky tie zariadenia, ktoré súvisia s Bratislavou ako hlavným mestom SSR a ako politickým, ekonomickým a kultúrnym centrom Slovenska,

— budovať zariadenia, ktoré majú slúžiť priamo obyvateľstvu mesta a celej oblasti, vrátane Západoslovenského kraja.

Bratislava spolu s obcami, pripojenými od 1. 1. 1971, začiatkom roku mala 366 tisíc obyvateľov. Hoci v porovnaní s ostatnými mestami ČSSR má najvyšší prirodzený prírastok obyvateľstva, rastie hlavne v dôsledku migrácie z iných oblastí. Migračný prírastok za v posledných desiatich rokoch predstavuje až 70 % zo Západoslovenského kraja, v tom z 25 % z okresu Bratislava-vidiek.

V súvislosti s touto otázkou je potrebné urýchliť prácu o výhľadovej veľkosti hlavného mesta SSR, pretože niektoré rezervy navrhované hypotézy vyvolávajú na ostatnom území Slovenska obyvateľnú reakciu. Na základe celoslovenskej demografickej projekcie, migračných možností i potrieb rastu ďalších dôležitých priemyselných centier na Slovensku možno za maximálnu hranicu do roku 2000 považovať pre Bratislavu počet 450—470 tisíc obyvateľov. To znamená, že koncom storočia by tu bývalo 8 % obyvateľov SSR.

Doteraz sa výstavba Bratislavy a jej primeranému vybaveniu nevenovala sústredená pozornosť, najmä pokiaľ ide o bytovú výstavbu a vybavenosť mesta. V prepočte na počet obyvateľov za obdobie 1950—1970 v tempe bytovej výstavby z 13 vyšších miest na Slovensku bola Bratislava na 11. mieste. V roku 1970 žilo 31 % rodín bývajúcich v Bratislave mimo vlastný byt. Bez bytu bolo 8500 rodín, čo je približne toľko, ako je nedostatok bytov v ďalších 17 veľkých mestách na Slovensku. Na 1000 bytov pripadá 1535 rodín, čo je najhorší ukazovateľ medzi väčšími mestami na Slovensku. V piatej päťročnici sa preto bytová výstavba podstatne zvyšuje a Bratislava v prepočte nových bytov na 1000 obyvateľov je medzi väčšími mestami na Slovensku na 10. mieste.

Neuspokojivá je situácia v zdravotníckej vybavenosti. Pre potreby obyvateľstva Bratislavy slúži iba 1563 postelí, čo je 3,5 na 1000 obyvateľov — pri celoštátnom priemere 12,4 a celoslovenskom priemere 10,1 postelí. Na 1 lekára v Bratislave pripadá 536 obyvateľov, čo je o 130 viac ako celoslovenský priemer.

Veľmi nedostatočné sú obchodná sieť, sieť verejného stravovania a ubytovacie zariadenia. Bratislava má na maloobchodnom obrate Slovenska podiel 12 perc., no na predajných plochách iba 8 %, a tu je príčina nízkej kultúrnej úrovne predaja. Vo verejnom stravovaní pripadá na 1000 obyvateľov Bratislavy 65,6 stoličiek, čím v celoštátnom priemere až 89 stoličiek. V ubytovacích zariadeniach má Bratislava spolu s prístieľkami 1227 miest, čo je zhruba len tretina primeraného počtu. Neuspokojuje ani stav zariadení predškolskej výchovy, základných odborných a stredných škôl, internátov pre vysokoškolákov, zariadení pre služby obyvateľstva, najmä pre majiteľov motorových vozidiel.

Ciaľ päťročný plán v porovnaní s predchádzajúcim obdobím stanovil pre výstavbu Bratislavy veľmi náročné úlohy. Má sa tu postaviť 24 160 bytov, čo je o takmer viac ako v štvrtej päťročnici. Výstavbou viacerých významných akcií majú sa vytvárať podmienky pre plnenie funkcií Bratislavy ako politicko-ekonomicko-kultúrneho centra Slovenska, pre uskutočnenie štrukturálnych zmien čs. ekonomiky, ako aj akcií, ktoré budú slúžiť bezprostredne obyvateľom mesta, jeho návštevníkom a turistom.

Rozsah výstavby bol stanovený sumou 21,6 mld. Kčs. Toto je daný zámer, ktorý vytvára národné hospodárstvo, ale aj možnosťami stavebných organizácií a dodávateľov technológie investičných zariadení. Pre stanovený rozsah výstavby Bratislavy je potrebné predovšetkým zvýšiť kapacitu stavebných organizácií z 2,2 mld. Kčs v roku 1971 do roku 1975 na 3,4 mld. Kčs. Takýto rast nie je možný bez pomoci ostatných oblastí Slovenska. Preto vláda SSR uznesením č. 229/71 stanovila úlohu v oblasti 5. päťročnice prezentácie do Bratislavy za 2,8 mld. Kčs kapacít stavebnej výroby. Vzrast kapacít stavebníctva na

7(123)XV

území hlavného mesta si vyžiada prírastok 8100 pracovníkov, z čoho 6700 má sa získať presunom. Rozhodujúce bude postupne vytvoriť v Bratislave podmienky pre ich ubytovanie, stravovanie a na krytie služieb. Sústredením stavebných kapacít sa v Bratislave podstatne zvýšia i dopravné nároky, a to si vyžiada presun dopravného parku z oblastí, v ktorých nebude mať rozvoj investičnej výstavby takú dynamiku.

Avšak ani pri takomto značnom rozvoji neriešia sa v 5. päťročnici dostatečne potreby mesta, najmä jeho vyššej vybavenosti. Súčasné zaostávanie sa len zmierňuje. Tak ako zaostávanie Bratislavy v jej vybavenosti je záležitosťou dlhodobého charakteru, aj riešenie jej potrieb ako hlavného mesta je problémom dlhodobejším a nemožno ho vyriešiť v jednej päťročnici. Ak sa však má už i spomínaný program pozdvihnutia hlavného mesta Slovenska úspešne realizovať, je potrebné preň pochopenie v ostatných oblastiach Slovenska, najmä pokiaľ ide o presun stavebných kapacít. Úspešná výstavba Východoslovenských železiarní v minulých rokoch dokázala, že takéto sústredenie stavebných výkonov je možné. (vb)

PRÁCA, 29. mája 1972, str. 1. a 2.

PRÁCA, 27. mája 1972, str. 2.

Spojári pre obyvateľstvo

Na besede s námestníkom ministra spojov ČSSR

Praha (Práca) — „Dnes je u nás v prevádzke 14 telefónov na 100 obyvateľov," povedal na seminári o rozvoji telekomunikácií námestník ministra spojov ČSSR Ing. Michal Ondrejka. „200 tisíc záujemcov o telefón má podanú žiadosť."

Podľa päťročného plánu, má byť u nás do roku 1975 dva milióny 501 tisíc telefónov a prípojok, teda 16,9 na 100 obyvateľov. Ani to nebude stačiť, lebo rast potrieb bude omnoho rýchlejší. Hlavnou prekážkou rýchlejšieho rozvoja telefonizácie sú ústredne, respektive ich automatizácia. Kým v miestnom telefónnom styku je automatizovanej 95 percent prevádzky, v medzimestskom styku je stupeň automatizácie štyridsaťpercentná. Pridelenie ďalších telefónov podmieňuje budovanie týchto uzlov. Nie je to niž jednoduché, a až v roku 1975 sa má automaticky prepojiť 65 percent telefónnej medzimestskej siete.

Na krátkej besede nám námestník ministra spojov Ing. M. Ondrejka povedal, že limitujúcim činiteľom výstavby ústrední je stavba budov. Ich vybavanie sa podľa dohody medzi výrobcami a spojármi včas uskutoční. Horšie je to so stavbármi, ktorí majú len v tejto päťročnici realizovať práce v hodnote asi štyroch miliárd korún.

Naša posledná otázka o telefónach sa týkala termínu, keď sa na prípojku nebude čakať mesiace, ale týždne. „Postupne sa to bude zlepšovať," povedal Ing. Ondrejka, „ale podstatnú zmenu môžeme očakávať až v roku 1985."

Ako druhú hlavnú úlohu označil námestník ministra budovania siete II. televiznaho programu. Kým signál I. TV programu pokrýva dnes 90 percent územia republiky — a podľa plánu bude do roku 1975 pokrývať 95 percent územia — II. TV program (a teda aj farebné vysielanie) zaslahne v roku 1975 60 percent našej republiky, miesta, kde je najviac televízných divákov a v roku 1980 potom už 80 percent. Od 9. mája 1972 začne pravidelné farebné vysielanie Československej televízie, zo začiatku asi 400 hodín ročne. Do roku 1980 pribudne III. program a po roku 1985 program štvrtý.

Aj poslucháči rozhlasu sa môže lešiť. Pribudnú tri nové silné vysielače stanice Hvlozda, najmä pre východné Slovensko.

Služby spojárov majú dôležitú úlohu aj v ekonomike, riadení a štátnej správe. V celej republike vyklepkáva texty a prijíma správy 6000 ďalekopisných strojov — do konca päťročnice ich bude o 2000 viac a do roku 1980 už bude mať ďalekopisný zoznam 95 tisíc mien. S ďalekopisnou sieťou súvisí aj príprava na systém prenosu dát. Ráta sa s tým koncom päťročnice a bude to sieť, ktorá poskytne záujemcom sústavné a okamžite informácie o zásobovaní pomôže rozširovať tlač, uľahčí a sprasní spracovanie hromadných dát, účtovníckú evidenciu, lukaso i jadnotnú evidenciu pracujúcich.

—om—

Z ROKOVANIA PREDSEDNÍCTVA ZDR—SSR

Ťažisko v politicko-výchovnej práci

Predsedníctvo Ústredného výboru Zväzu družstevných roľníkov, ktoré sa zišlo tento pondelok v novom zložení na prvú pracovnú poradu, prerokovalo pod vedením svojho predsedu O. Holaca rad významných otázok. Na prvé miesto patrio hlavné úlohy Zväzu pri zabezpečovaní záverov XIV. zjazdu KSČ. Referoval o nich Ing. A. Vojáček, tajomník Zväzu. Zdôraznil, že činnosť Zväzu družstevných roľníkov sa sústredí predovšetkým na politicko-ideovú výchovu družstevných roľníkov, na rozvíjanie socialistického súťaženia členov JRD, rozšírovanie pokrokových skúseností a zvyšovanie výroby mobilizáciou vnútorných rezerv a uplatňovaním prísneho režimu hospodárnosti. Významnú úlohu v činnosti Zväzu zobrá aj starostlivosť o sociálno-ekonomické otázky družstevných roľníkov.

Politicko-výchovná práca Zväzu bude vychádzať z objasňovania cieľov politiky KSČ a rozvoja socialistickej spoločnosti a získavanie družstevných roľníkov

pre aktívnu účasť

pri realizácii tejto politiky. Základom bude objasňovanie záverov XIV. zjazdu KSČ a aprílových zasadnutí ÚV KSČ a ÚV KSS k otázkam ďalšieho rozvoja poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu, ako aj záverov VII. celoštátneho zjazdu JRD.

Dôležitou súčasťou politicko-ideovej výchovy družstevných roľníkov bude aj objasňovanie postavenia Zväzu družstevných roľníkov ako súčasti a organizácie Národného frontu. To bude Zväz klásť dôraz predovšetkým na aktívnu činnosť zástupcov družstevných roľníkov v zastupiteľských orgánoch, najmä na ich neustaly styk s voličmi, čo pokladá nielen za dôležitú formu zapojenia družstevných roľníkov do verejnej činnosti, ale aj za významný spôsob výchovnej a kádrovej práce v činnosti Zväzu na všetkých stupňoch jeho organizačnej výstavby.

Socialistické vlastenectvo bude Zväz prehlbovať

rozvíjaním vzájomných stykov

slovenských a českých družstevníkov i družstevníkov ostatných národností v ČSSR. Na podporu a rozvoj internacionálnych vzťahov bude utužovať bratské vzťahy s kolchoznými roľníkmi Sovietského zväzu a družstevníkmi ostatných socialistických štátov.

V oblasti starostlivosti o človeka bude Zväz riešiť celý rad otázok a opatrení. Popri zvyšovaní hmotnej zainteresovanosti družstevných roľníkov na rozvoji výroby a družstevného hospodárenia pôjde predovšetkým o neustále zlepšovanie pracovného a životného prostredia o zvyšovanie úrovne sociálneho zabezpečenia a sociálnych istôt výbor, o rozvoj morálnych podnetov, kultúrnej činnosti a posilňovanie tých prvkov, ktoré v spoločnosti, zodinnom živote a vo vzájomných vzťahoch na pracovisku vytvárajú a prehlbujú socialistický spôsob živote družstevných roľníkov.

Zväz bude venovať osobitnú pozornosť vytváraniu vhodných pracovných, kultúrnych a životných podmienok pre prácu žien-družstevníček a mládeže pracujúcej v JRD. Okresné orgány Zväzu povedú jednotné roľnícke družstvo k tomu, aby zvyšovali úroveň nehrany a bezpečnosti pri práci, aby sa znížil počet pracovných úrazov na minimum, najmä smrtelných a sledovaním príčin a vývoja pracovnej neschopnosti pre choroby a úrazy sa prišlnili o ich zníženie a skrátenie dĺžky trvania.

Ústredný výbor Zväzu v spolupráci s okresnými orgánmi a JRD bude organizovať a zabezpečovať výborovú rekreáciu družstevných roľníkov, ich detí a poľnohospodárskych učňov v domácich i zahraničných rekreačných zariadeniach. Podobnú starostlivosť bude venovať aj kúpeľnej liečbe družstevníkov.

V účasti družstevných roľníkov na zvyšovaní výroby mobilizáciou rezerv a zlepšovaní výsledkov hospodárenia JRD sústredí Zväz svoju činnosť najmä na

rozvíjanie pracovnej iniciatívy

a socialistického súťaženie ako hlavnú formu masovo-politickej práce medzi družstevnými roľníkmi. V tejto práci sa bude prísne riadiť zásadami súťažného hnutia „Každý po socialisticky". Spolu s okresnými orgánmi bude družstevníkom napomáhať pri vytváraní brigád socialistickej práce a spolu s orgánmi štátneho riadenia poľnohospodárstva usilovať o to, aby prijaté socialistické záväzky družstvá úspešne aj plnili.

Zväz družstevných roľníkov ako spoločensko-záujmová organizácia bude úzko spolupracovať sa všetkými spoločenskými organizáciami združenými v Národnom fronte, najmä tými, ktoré vyvíjajú činnosť aj na dedine. V dohodách o spolupráci s nimi pôjde Zväzu predovšetkým o

jednotný postup

v plnení hlavných úloh verejného života na dedine, zakotvených tiež vo volebných programoch NF. Konkrétnu spolupráci nadviaže Zväz aj s orgánmi štátneho riadenia poľnohospodárstva a ostatnými štátnymi a hospodárskymi organizáciami, ktorých činnosť sa dotýka postavenia a záujmov družstevných roľníkov ako členov JRD a príslušníkov triedy družstevného roľníctva.

Na porade Predsedníctva ÚV Zväzu sa hovorilo aj o ďalších závažných otázkach. Bol to hlavne návrh rokovacích poriadkov ÚV a okresných výborov Zväzu, návrh na zloženie kúpeľní pri ÚV Zväzu, plán práce pléna a Predsedníctva do konca tohto roku a ďalšie.

J. PROKEŠ

LESNÍCKY VÝSKUM V BOJI PROTI ZNEČISŤOVANIU PROSTREDIA

Celospoločenský záujem

Znečisťovanie biosféry priemyselnými exhalátmi sa stáva veľkým problémom modernej spoločnosti. Zasahuje širokú škálu zložiek životného prostredia. Najrozsiahlejšie ovplyvňuje poľnohospodárstvo a lesné výroba a má záporný vplyv aj na ďalšie odvetvia národného hospodárstva. Exhalačné splodiny zlučujú sa škodlivo na vegetáciu, živočíšstvo, zväčšujú koróziu kovov, spôsobujú poruchovosť elektrického vedenia, znečisťujú obytné priestory a vyvolávajú znemiernenie rôzneho druhu. Spôsobujú národnému hospodárstvu ťažko vyčísliteľné škody, ktoré podľa neúplného odhadu dosahujú v ČSSR ročne výšku vyše 4 miliárd Kčs a majú neustále stúpajúci trend. Preto existujú celosvetové snahy zmenšiť poškodzovanie a intoxikáciu prírody na čo najmenšiu mieru a tak čo najlepšie zachovať „vdýchnutie vzduchu" pre budúce generácie.

Les a exhaláty

Lesné hospodárstvo patrí medzi najcitlivejšie výrobné odvetvia voči vplyvu priemyselných exhalátov. Je to preto, lebo dlhodobý výrobný cyklus, ktorý trvá obyčajne 100 i viac rokov, vystavuje les na veľmi dlhé obdobie negatívnym účinkom priemyslu. Okrem toho je trvale viazaný na dané stanovište a svojou rozlohou dáva rozsiahle možnosti pre zásah exhalátov. V praxi to často znamená, že v priemyselných oblastiach nastáva odumieranie a rýchly zánik celých lesných komplexov hlavne z ihličnatých drevín, ktorý býva sprievodným znakom industrializácie. Avšak cieľom človeka v socializme nemôže byť, aby prírodu ničil a znečisťoval. Les a lesné hospodárstvo je pre moderná spoločnosť zdrojom výrobkov dreva a ďalších produktov, ale nositeľom a darcom aj mnohých iných služieb, ktoré zahrnujeme pod spoločný názov užitočné funkcie lesa.

Boj proti exhalátom

Problematika znečisťovania biosféry a boja za zdravé životné prostredie je v každej priemyselne vyspelej krajine súčasťou vládneho programu a plánu výskumu. Do tohto boja sa zapojil aj Výskumný ústav lesného hospodárstva vo Zvolene. V prvom období výskumu, približne od roku 1960, sa riešila veľmi naliehavá úloha, ktorá sa zaoberala stále aktuálnym problémom výskumu lesných porastov, zamorených priemyselnými exhalátmi so zreteľom na ich obnovu a rekonštrukciu. V jej rámci sa urobila prvá inventarizácia poškodenia lesných porastov na Slovensku a navrhli sa lesohospodárske opatrenia na zmiernenie škodlivého účinku fluórových imisií v oblasti Žiaru nad Hronom. Zistilo sa napríklad, že počas 4 rokov v 2000 m vzdialenosti od zdroja odumrelo 47 percent borovice a 62 perc. jedle. Pod ochranou lesného porastu sa škodlivý účinok imisií znižuje v tej istej vzdialenosti o 30—50 perc. Overili sa aj najvhodnejšie spôsoby zalesňovania, ošetrovania a hnojenia kultúry, ako aj citlivosť rôznych drevín k fluórovodíku. Dôležité sú aj poznatky o vplyve tejto škodliviny v rôznych ročných obdobiach a za odlišných meteorologických situácií na vegetáciu, najmä na lesné dreviny v ich rozličnom vývojovom štádiu.

Osobitnou výskumnou problematikou, na ktorú sa pracovníci Výskumného ústavu lesného hospodárstva zamerali v ďalšom období, sú prašné úlety z magnezitových závodov. Z piatich magnezitiek na území SSR do ovzdušia uniká priemerne 12 601 ton pevných a 3488 ton plynných úletov za rok. Za obdobie 1967—1969 uhradili SMZ, n. p., 9 253 024 korún za porušovanie noriem znečisťovania ovzdušia. Exhaláty z magnezitiek zhoršujú životné prostredie vo svojom okolí v takej miere, že lokality v zóne maximálneho spádu majú ráz úplne devastovanej krajiny.

Aby sa úloha riešila čo najkomplexnejšie, pracoval na nej kolektív 7 výskumných pracovníkov-špecialistov v rozličných vedných disciplínach. Dosiahnuté výsledky sú zaujímavé aj z poľnohospodárskeho hľadiska, pretože úloha sa zčasti riešila a rieši na pôde, ktorá sa v roku 1962 vydelimitovala z poľnohospodárskeho fondu v k. ú. obce Tahanovce pri Košiciach na „rekultiváciu zalesnením", o výmere takmer 150 ha. Pôdnym výskumom sa zistila úplná otrava pôdy kadmiom a zinkom. Znamená to teda, že otrava pôdy je jeden z najdôležitejších činiteľov brzdiaceho odumieranie sadeníc lesných drevín i ostatnej vegetácie. Z intoxikovanej pôdy sa rastlinná pokrývka rýchle stráca. Dielo skazy dovršuje erózia, ktorá spôsobuje úplné zničenie tisícky rokov vytváraného pôdneho krytu.

Zalesňovanie týchto pôd si vyžaduje potom veľmi vysoké náklady. Náklady na lesníckú rekultiváciu vydelimitovaných plôch presahujú 30 000 Kčs/ha. Celkové vyčísliteľné škody, ktoré vznikajú ročne poľnohospodárstvu a lesnému hospodárstvu, dosahujú v skúmanej oblasti takmer 4 mil. Kčs. V tejto sume sú zahrnuté jednak škody, ktoré vznikajú na poľnohospodárskych kultúrach a ktoré dosahujú výšku 40—50 percent, jednak škody, ktoré vznikajú na doteraz neplodnej, lesníkom vydelimitovanej pôde. Za škody, vznikajúce na kultúrach, si poľnohospodári uplatňujú náhrady. „Salamúnske" riešenie sa urobilo s náhradou škôd na pôde teraz vyňatej z poľnohospodárskej úžitby. Títo totiž nie sú exhalujúcim podnikom nikomu ubližovaní, a to z jednoduchej príčiny. Ako sme už poznamenali, táto bývalá kvalitná orná pôda sa jednoducho z poľnohospodárskeho pôdneho fondu vydelimitovala a preradila do lesného fondu. Keďže rezort poľnohospodárstva túto pôdu už nevlastní, nemá ani právo sa dožadovať náhrady za vzniknuté škody. Lesné hospodárstvo – ako nový vlastník tejto otrávenej pôdy, okrem námahavého zalesňovania na nickuľkých hektároch nedesiatok fám, ale žiadnych hospodárskych výsledkov a preto nemá ešte právo domáhať sa od exhalujúceho podniku úhrady za škody.

Úlohy lesníckeho výskumu

Z povedaného je zrejmé, že úlohy výskumu v lesnom hospodárstve aj na tomto poli sú veľké. V súčasnom období sa výskum vplyvu exhalátov na lesné porasty a stanovištia prehlbuje a rozširuje, aby sa čo najkomplexnejšie podchytila celá problematika. Naša socialistická spoločnosť si uvedomuje, že les je nenahraditeľný zdroj osvieženia a rekreácie tvorí veľmi dôležitú zložku životného prostredia. Jednou z najvýznamnejších ležiacich funkcií, ktorú plní les, je jeho vplyv na čistotu životného prostredia. Tento vplyv sa prejavuje odfiltrovaním prachu, baktérií a iných látok, ktoré sa nachádzajú vo vzduchu. V závislosti na svojej štruktúre v korunách zachytáva, resp. pohlcuje a ukladá do pôdy až 80 perc. priemyselného prachu. Okrem toho produkuje na 1 ha lesa 7—10 ton kyslíka ročne, čím prevyšuje o 2—3-krát poľné rastlinstvo. Tieto sociálnohygienické funkcie lesa nadobúdajú veľký význam práve v priemyselných, na obyvateľstvo bohatých oblastí.

Správne obhospodarovanie a výsadba lesných porastov na poškodzovaných pôdach v týchto oblastiach, smerujúca k zmierneniu škodlivých účinkov priemyslu na prírodu, lesy tvorivo spoločensku funkciu a lesníci napravujú škody, ktoré rozvoj priemyslu – a často aj nepredvídavé plánovanie – so sebou prináša.

Ing. P. [illegible], CSc.,
VÚLH Zvolen

Domáce dielňa

PRENOSNÝ ROŽEŇ

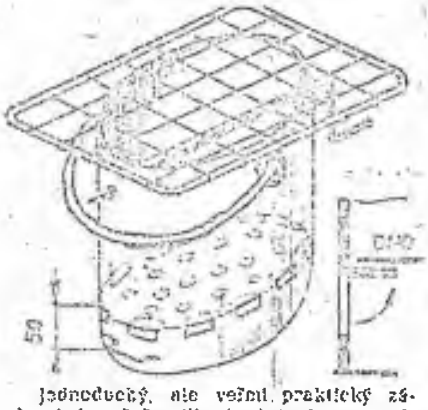

Jednoduchý, ale veľmi praktický záhradný rožeň-gril si zhotovíme z valcovej alebo i hranatej plechovky, výšky asi 30 až 40 cm.

Ako vidíme na obrázku, presekáme vo výške asi 5 cm nad dnom niekoľko obdĺžnikových otvorov a výrezy zaisolujeme dovnútra — slúžia pre uloženie roštu. Rošt zhotovíme zo silnejšieho plechu, vyrežeme v ňom radu otvorov. Výhodné je použitie „mriežkového" plechu, odpadne zdĺhavé vŕtanie dier. Pri tom bude dravené miesto, alebo obyčajné drevo.

2 oceľe štvorcového profilu (asi 8X8 mm) zhotovíme kľuku rožňa. Grilovaciu mriežku je z oceľových drôtov, vpletených do rámčeka. Hlavnou výhodou výrobku je skutočnosť, že nikde nezanechávame vypálené miesto plné popola.

SIONIZMUS — FAŠIZMUS NAŠICH ČIAS

STREDNÝ VÝCHOD PO PIATICH ROKOCH

UPLYNULO päť rokov od tretieho vierolomného agresívneho útoku izraelských vojsk na územie arabských krajín — Egypta, Sýrie a Jordánska, ale vyhliadky na spravodlivé riešenie konfliktu v tejto oblasti nie sú stále na dohľad. Izrael okupuje územie o rozlohe 54 000 km², teda plochu viac ako štyrikrát väčšiu, ako je jeho územie, územie sionistického štátu Izrael, ktorý vznikol v roku 1948 hlavne z vôle imperialistických štátov, najmä USA. Ustanovil sa na území patriacom arabskému palestínskemu obyvateľstvu a proti jeho vôli. Už to sa príčil platným normám medzinárodného práva, najmä jeho základným princípom a Charte OSN, ktoré bezvýhradne požaduje rešpektovanie vôle každého národa. Je to zároveň v rozpore so samourčovacím právom palestínskeho arabského obyvateľstva. Právo na samourčenie tvorí jednu z najdôležitejších zásad Charty OSN a jej dodržanie je pre všetky štáty záväzné. To, pravda, nijako neznamená, že izraelský národ nemá právo na svoj vlastný národný štát. Nie však na cudzom území. Izraelský ľud v Palestíne, ktorý sa konštituoval v národ, spolu s palestínskym arabským národom, ktorý tu stáročia žil v úplnej zhode. Bohužiaľ, sionizmus, ako rasistická ideológia a prax židovskej veľkoburžoázie nevyriešil o tejto oblasti rozpory, ktorých tragické následky trvajú dodnes. Prvou obeťou sionistického expanzionizmu sa stalo práve arabské obyvateľstvo Palestíny, ktorú sionisti najprv olúpili o majetok i pôdu a nakoniec vyhnali celý palestínsky národ z časti územia, ktorú obsadili. Sionistickú agresiu, ktorá sa začala 5. júna 1967, boli nevyprovokovaným útočným činom — agresiou. Telavivská sionistická špička však dodnes tvrdí opak a odmieta stiahnuť svoje vojská späť z okupovaných arabských území v poslednom konflikte, ale výzvy OSN, Bezpečnostnej rady Valného zhromaždenia považuje dodnes za zdroj papiera, ktorý netreba brať na vedomie. Koniec-koncov takýto postoj otvorene formuloval izraelský minister zahraničných vecí Abbá Khan vo svojom prejave už 14. júna 1967.

Sionisti a ich sekundanti pritom kričia na všetky strany sveta, že agresormi sú arabské štáty a že obeťou agresie je izraelský štát a „malý" izraelský národ.

Len si spomeňme, aký pokrik a rozruch, dobre naorganizovaný kampaň vyvolali medzinárodný sionizmus a prosionistickí privrženci aj v nás v roku 1968 a na začiatku roku 1969, o to dokonca z „vysokých", ba „najvyšších" pozícií, ktoré si v tomto období zabezpečili zásluhou výdatnej pomoci zo zahraničia. Z týchto vysokých postov usmerňovali prosionistickú propagandu a balamutili nás ľud. Prenikať všade, kde sa „rozhoduje" a „vládi", to bola i rozvíjajúca jedna z najzákladnejších čŕt i metód sionistov. Farmy ich činnosti? Ovládnuť všetky rozhodujúce pozície a potom prezadzovať, pravda, metódami navonok agresívnymi, svoje protiimperialistické, antisionistické ciele. Kto je to možné priamo, kde nie, skrytým nátlakom za použitia všetkých prostriedkov, ktoré mnú v úsmysle; a tých mali v období vlády revizionistov u nás nemálo. Do svojich osídiel dostali nejedného obč. Ten, kto sa im nechodil podľa, toho ušlavili. Pritom postupovali veľmi „pokojne", dokázali čakať a keď sa obeť dostala do stavu zúfalosti, chladnokrvne sa prizerali, ako na obeť do nastavenej pasce sama urobí osudný mylný krok, aby ju potom pred celou verejnosťou zdiskreditovali a znemožnili na celej čiare. Ak sa ani to nepodarilo úplne, snažili sa odsúdiť toho, kto im nepasoval do zostavy, na slepú koľaj.

Forma provokácií je pre súčasný sionizmus zvlášť typická. Protisocialistická, protikomunistická imperialistická podstata sionizmu a jeho protihumánne metódy, ktoré používa tak proti arabským krajinám v ich národnom, ako aj proti každému, kto sa postaví na stranu spravodlivosti, socializmu, na stranu mierovej politiky Sovietskeho zväzu, nedáli o tom, že sionizmus je svojou ideológiou a praxou úzko s brutalitou a agresivitou fašizmu. Je fašizmus našich čias. Preto treba vykorenať všetky jeho prejavy, lebo by sa mohol, podobne ako fašizmus, privodiť ľudstvu nové nesmierne utrpenie, možno väčšie, ako spôsobil arabským národom trojnásobnú agresiou.

Dušan HARUŠTIAK

PRÍPAD na středu

S MIKROFÓNMI ... CEZ HRANICE

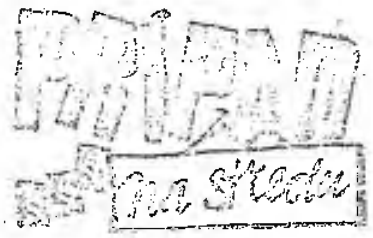

Kedysi muzikantovi — najmä vidieckemu — stačilo postaviť sa na pódium a hrať. Dnes, keď nechce vyzerať ako „šumar", potrebuje pred seba nainštalovať kvantum aparatúr a roztiahnuť kilometre drôtov. Darmo je, decibely potrebujú svoje.

A tak nastáva zháňka po technike. Čím zložitejšej, tým lepšie. Najlepšie však zahraničnej.

Do Bratislavy občas zašiel mladý Viedenčan — inak takto zvukový technik vo fabrike jeho otca. Sem-tam sa zastavil vo veľkom a husto navštevovanom študentskom klube. A keď ho vedúci klubu poprosil, či by nemohol z Viedne priniesť mikrofóny a iné javiskové príslušenstvo, sľúbil.

Pri budúcej návšteve viezol v aute dvanásť mikrofónov s príslušenstvom. Do colného prehlásenia si ich nenapísal.

Na hranici mu ich objavili. Mladý muž vyhlásil, že on ich v Bratislave iba požičia a na spiatočnej ceste ich zoberie so sebou. A tak si ich do dokladov musel napísať.

Keď ich dával vedúcemu klubu, upozornil ho, že nie sú preclené. Vedúci napriek tomu hneď v ten večer zabal mikrofóny rozpredávať hudobníkom, ktorým ich sľúbil už predtým. Dva mikrofóny si nechal sám.

O dva dni mal peniaze pohromade a odovzdal ich Viedenčanovi. Bol to slušný balíček. Dvestošesťdesiatšturi stoviek už časí miesta zaberie. Viedenčan ich rozdelil na niekoľko častí a poschovával do kabátov a čižiem, ktoré mal obuté.

Ten mladý muž nebol profesionálnym pašerákom. Inak by zrejme nevolil taký primitívny spôsob. Musel predpokladať, že keď nebude mať na hranici mikrofóny ...

Colníci mu peniaze našli. A vidina domova sa mladému mužovi rozplynula. Nasledujúcu noc spal už vo vyšetrovacej väzbe.

A po spísaní zápisnice z výsluchu prišiel rad na vedúceho klubu. Prokurátor dal súhlas k jeho väzbe ...

Dlho visel otázník nad hudobníkom z Lučence, ktorý odkúpil najviac prepašovaného tovaru. Prokurátor ho dokonca žaloval z trestného činu ohrozenia devízového hospodárstva. (Ostatným muzikantom sa nedokázalo, že by boli vedeli, odkiaľ pochádzajú prepašované mikrofóny ...)

Pri vyšetrovaní i pred trestným senátom Mestského súdu v Bratislave sa Viedenčan priznal. Bránil sa tým, že nechcel nič iné, ako pomôcť slovenským muzikantom. No a vedúci klubu nevedel na svoju obranu povedať nič iné, ako — ten tovar v ČSSR nebol dostať ...

Muzikant z Lučenca znovu vyhlasoval, že nevedel, akým spôsobom sa aparatúry dostali do Bratislavy ...

Senát uvážil, že ani jeden z obžalovaných nebol doteraz trestaný, ti dvaja „tuzemci" majú povesť slušných ľudí a dobrých pracovníkov ... No súd nemohol nevidieť nebezpečnosť ohrozovania nášho devízového hospodárstva a platnej meny. Preto rozhodol, že podmienečné tresty tu nie sú na mieste: Viedenčanovi a vedúcemu klubu uložil po pol roku nepodmienečne. Peniaze, ktoré chcel ten prvý preniesť cez hranice, prepadajú v prospech štátu, takisto dva mikrofóny, zhabané vedúcemu klubu. Svoje nároky uplatní bratislavská colná správa na občiansko-právnom súde.

Tretiemu to tentoraz vyšlo podľa schémy — je nič, ja muzikant. Lebo pred súdom sa dokázalo, že skutočne nevedel, že veci sú nepreclené. Súd ho spod obžaloby oslobodil.

Prípad mal dohru pred Krajským súdom. Totiž, odvolal sa prokurátor, ale aj vedúci klubu. Odvolací súd ponechal rozsudky nezmenené, až na to, že uložil Viedenčanovi aj trest vyhostenia z republiky.

Ale je to nejaký mimoriadny prípad — aspoň v porovnaní s nedávnymi „veľkými" — automobilovými, či ortutiarskymi. Ale aj takéto „kvapky" vedia vytvoriť potoky, rieky. Ako konštatoval Krajský súd — ohrozovanie nášho devízového hospodárstva a meny sa v Bratislave a kraji vyskytuje často ...

A s jedlom rastie chuť. Bohvie, či by to nebolo takto aj v prípade pašovaných mikrofónov ... Ak by na ne neboli colníci zavčasu prišli, možno by sme museli za nejaký rok-dva písať o „veľkej mikrofónovej afére" ...

Lebo tresty majú mať aj preventívny význam.

MIRO JASLOVSKÝ

AKO PRIST KBYTU

Posledný piatok sme v článku „A NA ČO MÁTE DETI, KDŽ NEMÁTE BYT?" písali o mladej rodine, ktorá býva s dvoma, ani nie trojročnými deťmi — dvojičkami, svojou matkou a starou matkou v jednoizbovom, zdraviu škodlivom byte na Leningradskej ulici č. 7...

Matka už dva roky vedie dosiaľ bezvýslednú korešpondenciu s príslušnými bytovými úradmi, obrátila sa i na Výbor ľudovej kontroly Slovenskej socialistickej republiky. V súvislosti s týmto prípadom však vyšli najavo pozoruhodné fakty, ktoré nevrhajú dobré svetlo na prácu úradov, zaoberajúcich sa po celý čas desiatkami žiadostí pani S.

Desiatkami žiadostí na tú istú tému sa zaoberali kompetentní funkcionári rozličných úradov dosť dlhý čas, aby pani S. mohli povedať svoje stanovisko, dať jej serióznu odpoveď na jej upozornenie, že v tom istom dome býva mladý, slobodný muž. Oprávnene, alebo neoprávnene? V dvojizbovom komfortnom byte, ktorý po vyriešení patričných a nevyhnutných záležitostí môžu, alebo nemusia prideliť rodine pani S. Pretože v našom meste sú stovky naliehavých prípadov, stovky čakateľov na slušné bývanie.

Lenže, ako sme už predznamenali, vyšli najavo pozoruhodné okolnosti, ktoré — ako vyplýva z doterajšej korešpondencie medzi úradmi a pani S. — sú prakticky úradom neznáme. V opačnom prípade by bol tento problém dávno uzavretý a „veci" okolo neho by sa nedostali na stránky Večerníka...

Človek, ktorý pracuje v Bratislave a nemá vlastný byt, buď dochádza, alebo býva tam a tam. Napríklad na prázdniny, jeho miesto jeho bydliska je prechodné, nie trvalé. Povinnosťou občana je potom prihlásiť sa na verejnej bezpečnosti k prechodnému pobytu. Každému občanovi je táto povinnosť známa, aká je však prax? Ako to vyzerá v skutočnosti?

Napríklad, dnes sa nasťahujem do podnájmu, zajtra sa prihlásim k prechodnému pobytu. Skutočnosti, ktoré uvediem, môžu byť pravdivé, ale aj vymyslené, nikto ich nebude skúmať, žiadať doklad o tom, že tam a tam skutočne bývam...

Prihlasovanie občanov k trvalému pobytu je na rozdiel od prihlasovania k prechodnému pobytu zložitejšie. Treba sa preukázať hodnovernými dokladmi.

A tak sa môže stať, že... Že v prípade potreby sa budem občiansky občianskym preukazom, počtárkou, dátumom, jednoducho povedané, budem mať za sebou nezvratný dôkaz, že BÝVAM, a že mi nemožno z ubytovacieho bytu vyhodiť na ulicu! Lebo na to sú nejaké paragrafy, ktoré ma ako prechodne bývajúceho občana chránia.

Ale — ak vyjde najavo, že takmer dva roky bývam v dvojizbovom byte pod cudzím menom, presnejšie, prihlásim sa, že bývam v byte, ktorého užívateľom bol pred vyše 20 rokmi pán K., ktorý nemá o tom ani potuchy a býva, pracuje už vyše tých 20 rokov na opačnom konci republiky, potom vedome podvádzam a zneužívam všetko, čo sa zneužiť dá, len aby som žil na druhej strane maximum vo svoj osobný prospech!

Pani S. potiaľ dva roky myslela tak, než mysia i konajú kompetentné úrady. Úplne logicky a jednoducho. Má v rukách dva doklady, ktoré sú za mierny poplatok — päťkorunový kolok — dostupné každému občanovi, ak sa zaujíma o niečie adresu.

Autorka tohto článku príde na Lermontovovu ulicu — MS VB — a dostane potvrdenie hoci o vlastnom trvalom pobyte, dátume narodenia, dátume prihlásenia sa k pobytu, ak by bývala v Bratislave prechodne, potvrdia jej aj miesto trvalého bydliska. Ľudí zrejme, každý sa o tom môže presvedčiť.

Presvedčila sa pani S. aj autorka, že občan neoprávnene bývajúci v dvojizbovom byte na Leningradskej 7 sa „poistil" prechodným pobytom u pána K. Ktorý je však pred bratislavskou Mestskou ohlasovňou čierno na bielom ubytovateľom bytu, ale sa mu ani len nesníva, že v byte, kde už vyše 20 rokov preukázateľne a dokázateľne NEBÝVA, má nejakého podnájomníka...

Za tých vyše 20 rokov sa veľa zmenilo a manželka pána K. i s dcérou sú za horami-dolami a „veľkou mlákou". Od roku 1968... V predmetnom byte zostala iba babička, ktorá je už 22 mesiacov neboľavá... Tri týždne pred jej smrťou sa nasťahoval do bytu občan, patriaci do rodiny, ale s počiatkom, že prechodne býva. Iný občan, taktiež patriaci do rodiny a žijúci v cudzom byte u babičky od roku 1953, musel i s mladou manželkou odísť. Nemal patrične „ostré" lakte... Alebo sa nedomáhal svojho práva podľa ktorého paragrafu Občianskeho zákonníka.

A podľa obyčajného prihlásenia sa „k prechodnému pobytu" u pána K. si ľahko možno domyslieť, že všetky účty idú na meno občana, bývajúceho dobre dve desiatky rokov na opačnom konci republiky, Slovenska...

Mimochodom, taký byt aj niečo stojí, ale formálne a celkom legálne všetky účty zaň platí „podnájomník", ktorý má „v podnájme" ďalšie dve osoby, čo potvrdia všetci obyvatelia spomínaného domu... Dokonca je tu aj nebývajúci telefónny účastník, ktorý to však nemôže dosvedčiť, pretože od roku 1968 žije v USA... Jeho meno možno nájsť na 113. strane telefónneho zoznamu č. 18.

Nechceme rozoberať ďalšie otázky, ktoré si kladie čitateľ, ktoré sa týkajú výšky nájomného za uplynulé roky. Na to sú úrady, aby sa týmito „unikátom" zaoberali a vyrátali si, o koľko nájomného prišli.

Chceme povedať ešte to, že pri poslednom sčítaní ľudu v roku 1970 si neprávom bývajúci občan „zaplnil" neprávom obývaný byt vlastnými rodičmi, ktorí zrejme v mieste trvalého bydliska (nedaľekom okrese), nikomu nechýbali, pretože ich prítomnosť v Bratislave bola potrebná na vytrenie očí úradnej osobe, slovom — na jeden veľkolepý podvod!

A vie o tom celý činžiak, vedia o žiadostiach úrady (?!), boli na podstatný fakt upozornené, ale to zdraviu dvojičiek pani S. neprospelo, len pohoršilo. Od narodenia sústavne chorľavé, vlhký a plesnivý jednoizbový byt, v ktorom dýchajú ten istý vzduch ako ich matka, stará aj prastará matka, je pri duchnej bytovej situácii v Bratislave s nami desiatok rodín!

A dve drobné deti budú tento štát do smrti stáť peniaze, pretože už nebudú stopercentne zdravé, trpia na časté ochorenia horných dýchacích ciest, systolický šelest (fúkanie na srdcového stúpu), v nemocnici budú častými „hosťami"...

Občana, ktorý býva neprávom, nemožno vyhodiť na ulicu, veď sa pred šiestimi mesiacmi odvolal, keď dostal úradný príkaz na vysťahovanie z bytu, ktorým mienili na bytovom odbore ObNV Bratislava I (Staré Mesto) vyriešiť bytovú otázku rodiny pani S. v októbri minulého roku. Tohto občana nemožno vyhodiť na ulicu preto, že má v občianskom preukaze pečiatku, preukazujúcu prechodný pobyt na Leningradskej ulici č. 7 do konca tohto roku.

Už minule sme uviedli, že prípad neoprávneného užívania bytu nie je v tomto konkrétnom prípade ojedinelý. Ale treba sa zamyslieť i nad druhou stranou mince — nad tým, ako ľahko možno bývať, ak má človek na svojom občianskom preukaze potvrdené miesto prechodného bydliska.

A ako možno takýto údaj zneužiť a využiť vo svoj prospech a v neprospech tých, ktorí sú v práve.

EVA JANČEKOVÁ

SVOJPOMOC

v tieni Čiernej Petra

ČO JE TO SVOJPOMOCNÁ DRUŽSTEVNÁ VÝSTAVBA ● PREČO NEPRIBUDOL VLANI ANI JEDEN BYT? ● V ČLOVEKU VIEDLA AKO NA TO, MY NIE . . . ● NAJKRITICKEJŠIA SITUÁCIA JE V BRATISLAVE

Bytová bilancia Bratislavy ako je vari známa. Stavebné organizácie odovzdali v našom meste o 250 bytov menej ako určoval realizovať minulý plán. Ako si vysvetliť túto skutočnosť, keď na druhej strane federálna vláda vyhlásila práve Bratislavu (popri Prahe a Severomoravskom kraji) za preferovanú stavebnú oblasť? Ako je to možné, že práve hlavné mesto Slovenska, v ktorom je nesporne najhoršia bytová situácia, je na samom chvoste stavebného rebríčka?

Dopátrať sa príčin nie je teraz nijako zložité. Stačí si prelistovať vlaňajšiu štatistiku a pravda vyplávi na povrch. Dozvedáme sa, že v oblasti komunálnej, družstevnej a podnikovej výstavby je všetko v poriadku (tu dokonca pribudlo 40 bytov navyše plánu), ale že Čiernym Petrom je svojpomocná družstevná bytová výstavba. A neotrasiteľné čísla: v roku 1970 sa touto formou výstavby postavilo iba osem(!!!) bytov a v roku 1971 dokonca ani jediný byt... Ba Národnom výbore hlavného mesta SSR Bratislavy preto uvažujú, či v budúcnosti majú vôbec povoľovať svojpomocnú družstevnú výstavbu, keď prakticky nie je žiadnym prínosom.

Poukazuje sa najmä na to, že hrozí odčerpáva kapacity stavebným organizáciám, je odrádzom lišiek a scharakterizácie zlatokopeckých stavbárskych duší, čas výstavby je predĺžený, blokuje ideálne plochy a stavebné lokality a podobne.

Každá mince má dve strany a treba vypočuť aj druhú stranu. Práve

PEKNE OD ZAČIATKU.

Najskôr si vysvetlime, čo to vlastne tá svojpomocná družstevná bytová výstavba je. Najplastickejší obraz asi získame pri porovnaní svojpomocnej družstevnej bytovej výstavby s družstevnou výstavbou.

Pri družstevnej výstavbe, realizovanej dodávateľským spôsobom, postavia byty stavebné podniky a predstavenstvo družstva iba odovzdajú kľúče. Družstvu pripadne len úloha, aby z tisícov uchádzačov — členov družstva — vybrali podľa platných smerníc tých, ktorých bytový problém je najkritickejší.

DIAMETRÁLNE ODLIŠNÁ

je situácia pri svojpomocnej družstevnej bytovej výstavbe. Členom týchto družstiev nepostaví byty žiadna stavebný podnik, ak však chcú bývať, musia si byty postaviť sami. Táto forma výstavby vznikla svetlo sveta v roku 1964, kedy vláda ČSSR prijala opatrenia, aby sa práve prostredníctvom družstevnej bytovej svojpomoci zvýšila účasť obyvateľstva na riešení bytového problému u nás. Štátna plánovacia komisia a Ministerstvo financií ČSSR v intenciách týchto uznesení vydali vyhlášku o finančnej, úverovej a inej pomoci družstevnej bytovej výstavbe. Vyhláška

POSKYTOVALA VEĽKÉ VÝHODY

družstvám, ktoré sa rozhodli realizovať výstavbu bytov týmto svojpomocom. Okrem iného poskytovala tiež to, že banka mohla dať svojpomocnému družstvu úver až do výšky 80 percent z celkových nákladov stavby, pričom úver podliehal iba jednopercentnej úrokovej sadzbe.

V priebehu nasledujúcich rokov vyšli viaceré ďalšie nariadenia, ktoré sledovali jeden jediný cieľ: čím viac spopularizovať a sprístupniť, zakoreniť a rozšíriť svojpomocnú družstevnú výstavbu bytov a samozrejme, čo najviac jej pomôcť.

Napríklad z pôvodných dvadsať percent možností zaťažiť stavebné kapacity pri svojpomocnej výstavbe sa tento podiel postupom času zvýšil až na 60 percent z rozpočtových nákladov stavby. Dokonca podľa naposledy platnej vyhlášky stav je už taký, že nie je vôbec obmedzené použitie stavebných kapacít.

PRAKTICKY TO ZNAMENÁ,

že i pre svojpomocné družstvo môže stavebný podnik postaviť byty trebárs na kľúč. Teda z tohoto, i ďalšieho, o čom sa pre nedostatok priestoru ani nemôžeme zmieňovať, jednoznačne vyplýva, že snaha najvyšších hospodárskych orgánov o zvýšenie podielu svojpomocnej výstavby na celkovom počte bytov tu bola a je!

Svojpomocné bytové družstvá začali rásť ako huby po daždi. A niekoľko družstiev, ale — čo bolo najhlavnejšie — aj byty. Je však zaujímavé, že zatiaľ čo v Českej socialistickej republike mala svojpomocná bytová výstavba zelenú, na Slovensku sa zmietala v detských chorobách. Nie a nie vyrásť z plienok. Zoberme si na pomoc opäť čísla: v Čechách za k 1. januáru 1972 svojpomocou

postavilo celkove 45 741 bytov (na Slovensku len 3236), rozostavaných je v ČSR 25 659 bytov (na Slovensku iba 3023). Treba k týmto číslam ďalšie komentáre?

Tie si však vyžaduje situácia v Bratislave, kde je stav

NAJŽALOSTNEJŠÍ A NAJKRITICKEJŠÍ.

Teda: v hlavnom meste SSR bolo k 1. januáru 1972 celkove postavených svojpomocne 257(!!!) bytov, rozostavaných je iba 219 bytov. Aký je stav v niektorých českých mestách? V 150-tisícovej Plzni, vyše dvakrát menšej ako je Bratislava, sa touto formou výstavby realizovalo 879 bytov, rozostavaných je 1387 bytov...

Je všeobecne známe, že najhoršia bytová situácia je práve v hlavných mestách — Prahe a Bratislave. V storočnej Prahe si však svojpomocne už

postavili 5270 bytov, rozostavaných je dalších 4479. A práve rozvoj svojpomocnej družstevnej bytovej výstavby — ale nielen jej — je príčinou, prečo v niektorých mestách a okresoch Českej socialistickej republiky bytový problém prostal byť nateraz až tak púlčivý. Bytová situácia najmä v Bratislave, ale i v dalších slovenských mestách, si však (ani len perspektívne) na toto konštatovanie nemôže nárokovať. Jednoznačne to vyplýva i z dalších údajov.

Zatiaľ čo, povedzme, v Severočeskom kraji (v úvode sme spomenuli, že aj tu platí stavebná preferencia) stavebné bytové družstvá evidujú 27 747 členov, z nich len 947 nebýva alebo nečaká na dohotovenie rozostavaného bytu. V Bratislave je v stavebných bytových družstvách 45 043 členov, ale dateraz neumiestnených je až 24 798 členov! A to je už priepastný rozdiel...

K vyriešeniu bytovej situácie v Bratislave vedie len jedna jediná cesta:

STAVAŤ VIAC BYTOV.

Vo všetkých formách výstavby. Teda i spôsobom svojpomocnej družstevnej bytovej výstavby. Základné podmienky tu sú. Jednak sú ešte voľné lokality v teritóriu vlastného mesta, jednak v rámci nového územno-správneho rozčlenenia nášho mesta sa pričlenením siedmich satelitných obcí k Bratislave získali ďalšie rozsiahle územia. Veď napríklad len v oblasti Záhorskej Bystrice je k dispozícii 35 hektárov ideálnej plochy, i keď zatiaľ bez inžinierskych sietí. V minulých rokoch však museli svojpomocné stavebné bytové družstvá neraz vynaložiť syzifovskú prácu, aby mohli stavať, ale ich úsilie väčšinou vyšlo nazmar.

Chyba je inde, na viacerých miestach. Najzávažnejšia je však v kompetentných orgánoch, ktoré povoľujú svojpomocnú výstavbu. Ich macošský vzťah (niekedy vyvolaný i liknavosťou samotných družstiev) je príčinou, prečo táto, v Čechách tak rozvinutá forma bytovej výstavby, na Slovensku, ale predovšetkým v Bratislave,

JE NA BODE MRAZU.

Čím skôr sa táto nezdravá prax skončí, tým lepšie. Tým lepšie pre Bratislavu, ale predovšetkým pre tisícky jej obyvateľov, ktorí nateraz bývajú v úplne nevyhovujúcich podmienkach, ktorí by vlastnou prácou si chceli vybudovať strechu nad hlavou, ale... Ale nepochopenie, nepružnosť a niekedy i zámer a osobný postoj ľudí, ktorí o existenciu svojpomocnej družstevnej bytovej výstavby v Bratislave rozhodujú, potláča všetku iniciatívu. Preto sa tejto problematike budeme s plnou vážnosťou veci venovať aj na stránkach Večerníka.

BUDOVÍT ZÁRECKÝ

14(123)XV

VEČERNÍK, 25. mája 1972, str. 3.

PRAVDA, 24. mája 1972, str. 2.

VOĽNÉ CENY PRE KOHO?

Keď tak človek prechádza po bratislavských trhoviskách, hlavne po centrálnom, nevychodí z údivu — ani nie tak z toho, čo vidí na pultoch súkromníkov, ako zo stanovených cien. Ich tvorba súkromníkmi sa zdá byť robená od buka do buka, jednoducho: kto má menej citu a viac drzosti a bezocivosti, viac zarobí. Zoberme si na ilustráciu len dva príklady: cena zemiakov sa pohybovala začiatkom mája u súkromníkov od 2,50 až po 3 Kčs za kilogram, teda ich cena bola oproti pevnej cene v predajniach štátneho obchodu vyššia o 240 a 290 percent. Mimoriadne drahá je aj poľievková zelenina. Na vlastné oči som videl, ako jeden trhovec stanovil na desaťdekagramový zeler cenu 5 korún. Keď sa kupujúci ohradil proti takej cene, trhovec odvetil: „Platí voľná tvorba cien, tak čo chcete, buď si to zoberiete, alebo do videnia!"

Skutočnosť, že v tomto prípade platí voľná tvorba cien, sme si overili na odbore obchodu Národného výboru hlavného mesta Slovenska. Voľnú tvorbu cien povolila vyhláška bývalého Ministerstva obchodu ČSSR pod číslom 13 z roku 1968. Z tejto vyhlášky už viac ako dve tretiny naplatla, ale stať dotýkajúca sa voľnej tvorby cien pri predaji poľnohospodárskych prebytkov malopestovateľov a socialistických organizácií zostáva pri živote, hoci práve v súvislosti s malopestovateľmi je známe, že sa dopúšťajú neklamných fahov: na jeseň nakupujú za lacný peniaz zemiaky a koreňovú zeleninu v predajniach štátneho obchodu alebo priamo od veľkopestovateľov a v zimnom období ju po náležitej prirážke predávajú ako svoj „prebytok." Každý uzná, že zarobiť na kilograme zemiakov po 1,50 až 2 Kčs, to nie je skutočne zlý kšeft...! Východisko z tejto situácie je len jedno: Zrušiť aj zvyšok vyhlášky Ministerstva obchodu číslo 13/68 a stanoviť zásadu, že v žiadnom prípade cena ozajstného poľnohospodárskeho prebytku malopestovateľa nesmie byť vyššia ako cena rovnakého druhu výrobku v predajniach štátneho obchodu. Iba takto spravíme škrt cez rozpočet rozličným špekulantom, ktorí využívajú terajšiu situáciu a obohacujú sa bezprácne.

JÁN SILEŠ

[illegible] s príslušníkmi [illegible]

V uliciach ich poznáme podľa toho, že sú mladí, nezvyklo mladí. A potom, na pršiach majú pripnuté veľké odznaky. Inak sú to príslušníci VB ako všetci ini... vlastne, nie, ako všetci ini, oni študujú, doslovne študujú, učia sa za príslušníkov VB.

Hovoríme o príslušníkoch pohotovostného útvaru VB pri Ministerstve vnútra SSR.

Veliteľ — podplukovník Jozef Kmeťko, prešedivelý muž s otvorenou tvárou starého pedagóga vysvetľuje:

História útvaru nie je dlhá. Datuje sa od 1. septembra roku 1970. Útvar má

TRI HLAVNÉ ÚLOHY:

Udržuje k dispozícii príslušníkov v prípade potreby nasadenia väčšieho počtu — pri živelných pohromách, pri veľkých verejných podujatiach posilňuje iné útvary; je vlastne školou, odbornou školou VB so širokým rozsahom učebnej látky a potom — pomáha pri bežnej službe bratislavským útvarom VB.

Teda — vlastne rieši generačný problém, ktorý existuje aj v bezpečnosti — mladí absolventi nastupujú na miesta starších súdruhov, odchádzajúcich do dôchodku.

A treba zdôrazniť, že

JE TO VÝBEROVÝ ÚTVAR.

Teda, nezoberú do neho hocikoho — nehádzať musí absolvovať psychotest, lekársku prehliadku a musí mať dobré posudky z predošlého zamestnania.

Áno, je pravda, prvých získavali náborom, bolo to potom vidieť na vysokom percente „odpadu".

Budúci poslucháči teraz odchádzajú na pôl mesiaca do tzv. náhradnej vojenskej služby. V pohotovostnom útvare sa školia osemnásť mesiacov. Ich výučba má tri stupne: V prvom sa iba učia, v druhom asi 60 percent tohto stúpa ako radoví príslušníci, v treťom znovu sedia v lavliach.

Čo sa učia? Marxizmus leninizmus, čs. socialistické právo, odborné bezpečnostné predmety, slovenský a ruský jazyk, techniku administratívy. Maturantom všeobecno-vzdelávajúce predmety odpadajú, „ušetrený" čas venujú

ŠTÚDIU CUDZIEHO JAZYKA.

No a po absolvovaní sa podrobia kvalifikačným skúškam. Po nich odchádzajú k útvarom na celom Slovensku, alebo študujú ďalej. Tí najschopnejší v Prahe na vysokej škole kriminalistickej.

Karol Radimák, predseda Celoúnavového výboru SZM dodáva: Po skončení služby, či vyučovania majú chlapci všetky možnosti stráviť čas užitočne — pol slovky

ROBÍ PIONIERSKYCH VEDÚCICH

na bratislavských [illegible], majú kapelu a krúžok malých javiskových foriem, zabezpečujú kultúrne programy na akciách „svojich" pionierov. Poriadajú diskusné, pásma poézie, plánujú besedy s hercami a spisovateľmi. A veľa športujú na ihrisku pri [illegible], kam chodia i na brigády a potom v telocvični školy na Sibírskej ulici, kde je i najviac pionierskych vedúcich od útvaru.

A štyri stovky príslušníkov dáva krv. Samozrejme — zdarma. Veliteľia rôt majú ich zoznamy s uvedenými krvnými skupinami. Darci nastupujú vždy, keď nemocnice potrebujú naraz väčšie množstvo krvi, teda

PRI NÁHLYCH PRÍPADOCH.

A samozrejme, v útvare je knižnica a ... Tých „a" by sa nazbieralo veľa.

[illegible]

Priestory, v ktorých útvar žije, naozaj nemožno nazvať ideálnymi. Dav sa podobajú kasárenským, až na to, že sú menšie.

Ale...

Ale vládne tu absolútna čistota, príslušníkové postele sú zastlané s vojenskou precíznosťou, stroholosť tiež zaručuje

ZELEŇ, KVETY, OBRAZY

... to všetko je robota poslucháčov — v jednej izbe majú dokonca malé akvárium. Je to tu tak trochu stiesnené — i keď nie tak, ako v študentských internátoch — a predsa to tu pôsobí vojensky a pritom nie kasárensky...

Na tejto chodbe bývajú poslucháči prvého stupňa, teda tí najmladší. Veliteľ prvej roty major Michal Zoň nejakú návštevu nečakal. Otvára skrine — a v nich je poriadok, presne taký, ako v izbách, či na chodbách.

Karol Radimák volá z chodby troch poslucháčov — rota sa práve vracia z učební.

VŠETCI TRAJA SÚ MATURANTI,

všetci traja sú pionierskymi vedúcimi. Čo ich viedlo k rozhodnutiu vstúpiť do radov príslušníkov VB?

Jozef Kuric odpovedá so samozrejmosťou — som predsa syn príslušníka VB. Tým je [illegible] povedané.

Chce si zvýšiť kvalifikáciu.

Jozef Bezák: — Myslel som na to už dlhšiu dobu. Kriminalistika ma láka, chcem si urobiť vysokú školu a pracovať na vyšetrovačke. Nie v Bratislave, láka ma to von...

Aj Anton Obranec chce študovať. Trestné právo, alebo na kriminalistickej škole v Prahe.

Všetci traja rozprávajú o bohatom športovaní a kultúrnom živote na útvare. Chvália si i každovečerné premietanie filmov.

Ako sa cítili

PRVÝ DEŇ V UNIFORMÁCH

príslušníkov VB?

Jozef Bezák to povedal za všetkých — myslel som si, že sa na mňa každý pozerá.

Tí traja ešte s praktickým výkonom služby nejako veľké skúsenosti nemajú. A tak Karol Radimák volá dvoch z tretieho stupňa, teda tých, ktorí už majú skončil, sú pred vyradením z útvaru.

A zasa sú to maturanti.

— Karol, prosím ťa, prečo voláš len maturantov? Chcel by som sa rozprávať aj s tými zo zádeškov...

Karol sa usmieva: — V tomto bode má väčšina mužstva

nebej sa, že budeš mať nejako skreslený obraz o útvare...

● Otázka: Vaše skúsenosti zo styku s občanmi?

Peter Žučila: — Niektorí ľudia sa k nám chovajú arogantne.

● To asi bude tým, že sto mladí, nie?

— Obaja máme po dvadsaťpäť rokov, nie sme ani príliš škaredi, ani hrbatí... Môj prvý deň v uniforme? Nejaký vlasáč za mnou poveňal — aha, aký pekný gestapáčik... Zahalelo me to, ale vždy som sa snažil vystupovať pokojne, korektne, nepoužívať tu „hrubú úradnú moc". Potom mi to nahradila starenka, ktorú som previedel cez frekventovanú križovatku — som rada, že mladí príslušníci pomôžu...

Čo chcem robiť po vyradení z útvaru? Nuž, študovať právo...

A som rád, že ako príslušník útvaru som mohol pomôcť občanom.

Ján Dreveňák: — Verejnosť si často neuvedomuje, čo pre Bratislavu znamenáme, čo to spraví, keď je všade na dohľad hliadka VB. Neviem, či je to typické, ale za ten rok a pol v útvare som nemusel zasiahnuť pri bitke, dokonca som nevidel ani facku. (Príslušníci útvaru absolvovali všetky druhy služby vo verejnom poriadku — pozn. aut.)

Môj vzťah k verejnosti? Berte nás paušálne. Hoci my ju paušálne neberieme.

Karol Redimák: — Ozaj, čo si myslíš, že by ti odpovedal chodec na ulici, keby si mu položil takúto otázku: Veríte, že tento chlapec v uniforme VB hrá v súbore Majstér, hreslí karikatúry a píše poviedky?

* * *

Ján Dreveňák: — Nechceme byť postrachmi, sme ľudia, ľudia s povinnosťami voči spoločnosti...

□□□

A k tomu vari komentár netreba. Totiž, komentár napíše sám život, budú ho písať títo mladí muži s nápadnými odznakmi na blúzach uniformy, bude ho písať verejnosť v styku s nimi, bude ho písať vzťah občana k príslušníkovi VB a naopak. Tento citlivý, nesmierne dôležitý vzťah vo vnútri spoločnosti, bojujúcej proti kriminalite. MIRO JASLOVSKÝ

16(123)XV

VEČERNÍK, 26. mája 1972, str. 3.

VEČERNÍK, 26. mája 1972, str. 3.

V dňoch 29. 5.—1. 6. 1972 bude odborná kozmetička popredného parížskeho výrobcu kozmetiky

Christian Dior

v oddelení kozmetiky, p. z. o. Tuzex, Bratislava, Gorkého ul. č. 10 predvádzať a radiť našim ženám, ako sa majú správne líčiť a ktoré druhy líčidiel majú pre svoj typ používať.

VYUŽITE TÚTO PRÍLEŽITOSŤ!

U 02411

VEČER, 26. mája 1972, str. 3. 17(123)XV

Po stopách kritických listov

Problémy okolo pasov

Jozef Pollák nám vo svojom liste o. i. napísal: „S blížiacim sa obdobím letnej turistickej sezóny prúdia zástupy Košičanov na oddelenie pasov a víz. Aj napriek rýchlemu vybavovaniu formalít pracovníkmi pasového oddelenia si priemerne v rade postojíte niekedy aj dve hodiny. Nebolo by na tom nic zvláštne, keby neboli tieto dve hodiny v mnohých prípadoch na úkor pracovného času. Tak sme sa dostali k jednému z mnohých malých problémov. Málokto si vyberie na vybavovanie formalít dovolenku a ule všetci pracujeme na smeny. Pritom by stačilo úpravou pracovného času oddelenia pasov a víz, ktoré slúži občanom mesta a širokého okolia, pomôcť realizovať v praxi proklamované uznesenie."

Toľko z listu nášho čitateľa. Má pravdu, ale pozrime sa aj na druhú stranu mince. Úradné hodiny sú od 7. do 11. a v stredu do 18. hod. Ako sme sa sami presvedčili, tieto hodiny sa nielen dodržiavajú, ale pre nával občanov musia pracovníci oddelenia pasov a víz pracovať aj po úradných hodinách, ba neraz aj v dňoch pracovného voľna. Veď nejde len o kontrolnú známku a iné záležitosti, ale treba vybaviť aj [illegible] s tým súvisiace [illegible]. A návaly? Žiaľ, sú, lebo napriek tomu, že sme aj v našich novinách upozorňovali, aby si občania zaočasu vybavovali formality, nechávajú to na poslednú chvíľu. Pritom oddelenie pasov a víz pracuje v takých priestoroch, ako v rukoch, keď Košice mali 50 tisíc obyvateľov a s tým istým počtom pracovníkov. Dnes má toto oddelenie obslúžiť (mesto i okres) okolo 250 000 občanov, z toho povedzme okolo 50 000 vlastní pas. Nuž ťažko ich viniť, že neefektívne využívajú fond pracovného času. No sami vidia a náčelník nám povedal, že majú niekoľko alternatív, aby čo najviac vyšli v ústrety občanom.

Prvá alternatíva, ktorú by bolo treba urýchlene riešiť, je vytvorenie oddelenia pre Košice-vidiek a potom postupne zriadiť oddelenia pre jednotlivé obvody v meste. Zdá sa to byť jednoduchá, ale uskutočnenie vždy narazí na nejaké prekážky. Ide o miestnosti a pracovníkov. Dúfajme, že kompetentné orgány to vyriešia.

Veľa času však India strácajú tým, že nemajú náležite pripravené doklady a chýbajú im kolky. A tak, kým občan zoženie kolok — v blízkosti sa nepredávajú a pracovníci oddelenia ich nemôže predávať — úradné hodiny sa skončia. Vedenie spojov by malo porozmýšľať a zriadiť jeden stánok PNS v blízkosti budovy ZNB. Veď nielen k pasom sú potrebné kolky, ale aj k občianskym preukazom, vodičským a k rôznym žiadostiam.

Nuž, verme, že tieto riadky sa stretnú s kladnou ozvenou.

kja/

VEČER, 26. mája 1972, str. 5.

Poštové sadzby

Poplatky za poštové balíky do väčších krajín a poplatky za telegramy do západoeurópskych štátov, združených v Európskej konferencii pôšt a telekomunikácií, upravuje od 1. júna Federálne ministerstvo spojov ČSSR. K úprave poplatkov za poštové balíky do cudziny sa pristupuje v dôsledku nového dohovoru svetovej poštovej únie. Do nového sadzobníka možno nahliadnuť na každej pošte.

J.

USA a my

výdavky na vysokoškoláka

Len niekoľko týždňov delí nás od prijímacích pohovorov k vstupu maturantov na vysoké školy. Prihlášky na štúdium si podávajú deti robotníkov, roľníkov a inteligencie, s vedomím, že nižšie príjmy rodiny nie sú v našej spoločnosti faktorom, ktorý rozhoduje o možnosti štúdia na vysokej škole. Štát preberá na seba zodpovednosť, aby mohli študovať aj deti rodín najnižších príjmových skupín nášho obyvateľstva. V otrokárskej a feudálnej spoločnosti vyhradzovala si vládnuca trieda možnosti vzdelania jedine alebo skoro výlučne len pre svojich príslušníkov a zabezpečila si túto výhodu aj právnymi normami. Buržózno-demokratická spoločnosť formálne zdemokratizovala prístup k vzdelaniu všetkým občanom, t. j. právny poriadok väčšiny buržóznodemokratických štátov dal všetkým občanom formálne rovnaké právo na prístup k/vysokoškolskému vzdelaniu. Vysokoškolské štúdium je však nákladné a majetkové pomery neumožňovali príslušníkom slabších sociálnych vrstiev, t. j. v podstate príslušníkom utláčaných tried, toto formálne právo využiť. Prístup ku vzdelaniu v buržóznych štátoch je dodnes eminentnou záležitosťou triednou a o rovnakých možnostiach vzdelania nezávisle od hospodárskeho postavenia rodiny nemôže byť ani reči.

V USA, kde je vysokoškolské štúdium zvlášť nákladné, majetkové pomery rodín do značnej miery limitujú možnosti vysokoškolského štúdia všeobecne, nehovoriac už o príslušníkoch farebného obyvateľstva, ktorým pri vstupe na vysoké školy, okrem hospodárskych faktorov stávajú sa do cesty aj rôzne prekážky z rasových dôvodov. Táto otázka vyžadovala by si však osobitný rozbor.

Aké sú možnosti vysokoškolského štúdia v USA vo vzťahu k príjmom amerických rodín a možnosti štúdia u nás?

Hneď na začiatku treba pripomenúť, že zloženie výdavkov poslucháčov amerických vysokých škôl je iné ako u nás a najväčšiu položku v nich tvorí poplatok za vyučovanie (tuition — školné). Tieto poplatky na rôznych amerických univerzitách nie sú rovnaké. Súkromné univerzity s dobrou úrovňou prípravy a tiež aj s dobrou povesťou majú poplatky vysoké. Univerzity s horšou prípravou môžu žiadať iba relatívne nižšie poplatky. Nižšie poplatky sú aj na univerzitách podporovaných štátom.

Výdavky študenta sú uvedené v učebných plánoch a bulletinoch amerických univerzít. Uvediem z takýchto dokumentov poplatky na jedného študenta za školský rok na a) jednej drahej, b) jednej priemerne drahej a c) jednej lacnejšej univerzite.

a) Na Chicagskej univerzite (University of Chicago) platí riadny študent za školský rok (jesenný, zimný a jarný štvrťrok) podľa Announcement 1968—1969, str. 17.) nasledujúce položky:

2100 $ školné
553 $ za izbu v internáte
810 $ za stravu (3 $ denne) v internátnej samoobsluhe
135 $ za pranie a upratovanie
150 $ za knihy a školské potreby
225 $ na rôzne nehody, rekreácie atď.

Spolu 4003 $.

Iba o niečo nižšie sú poplatky na Northwestern University v Chicagu (Bulletin 1969—1970, str. 26).

b) Na University of Southern California v Los Angeles ročné štúdium (dva semestre) podľa bulletinu tejto univerzity zo školského roku 1969/70, str. 18, 25, 32 vyžaduje nasledujúce náklady:

1000 — 1800 $ školné
32 — 32 $ zdravotné služba
60 — 150 $ knihy a študijné pomôcky
1010 — 1230 $ izba a strava
100 — 100 $ iné

Spolu 3092 — 3312 $

Z bulletinov desiatich rôznych amerických univerzít, sa pohybuje okolo tejto hranice sedem výdajov. Dobre si dajú zaplatiť aj jezuiti — 3050 $ ročne (Handbook Loyola University of Chicago 1970, str. 7.).

c) Z desiatich univerzít máme iba jednu, kde možno študovať s postupne nižšími nákladmi. Je to University of Illinois, ktorú podporuje štát Illinois. Platia sa tu do roka (dva semestre) podľa bulletinu tejto university zo školského roku 1958/1959, str. 119 nasledujúce poplatky:

220 $ školné pre obyvateľov štátu Illinois a 650 $ pre ostatných
635 $ sa platí za izbu a stravu
110 $ za učebnice a pomôcky
470 $ ostatné potreby

Spolu 1745 $ pre obyvateľov štátu Illinois alebo 2365 $ pre iných.

University of Illinois predstavuje teda v USA jednu z vysokých škôl s najmenším nákladom na vysokoškolské štúdium.

Štipendijné fondy na amerických univerzitách sú na počty študentov a uvedené výdaje relatívne malé a na rôznych univerzitách rôzne. Preto skoro celá finančná ťarcha štúdia spočíva na rodičoch. Zo štatistiky príjmov amerických rodín, ako ich uvádzajú americkí

pramene [Information Please Almanac Atlas and Yerbook 1970, Dan Golenpaul Associates, str. 127) vyplýva, že ide o značné zaťaženie rodín. Tieto pramene určite nemôžeme obviňovať z tendencie, uvádzať príjmy amerických rodín nižšie, aké v skutočnosti sú! V príjmoch amerických rodín sa prejevuje veľmi výrazne triedna podstata americkej spoločnosti.

Zo všetkých príjmov amerických rodín v roku 1967 pripadalo plných 50 percent len na 20 perc. rodín. Trend rastu príjmov bohatších rodín od roku 1955 stúpal rýchlejšie ako chudobnejších. V tom roku tvrdí na 20 perc. najbohatších amerických rodín pripadalo menej ako 50 perc. príjmov a oveľa väčší diel pripadal na strednú príjmovú kategóriu obyvateľstva. Roku 1967 pripadalo na 40 perc. amerických rodín iba 15 perc. príjmov všetkých rodín. Od roku 1955 sa v USA prístupnosť k vzdelaniu z hľadiska finančných možností ešte zhoršila. Tento vývoj má pochopiteľne svoj odraz na životnú úroveň všeobecne.

Vráťme sa však k predmetu našej úvahy. Štyridsať percent amerických rodín má príjmy nižšie ako 6000 $ ročne, z toho desať percent nižšie ako 1860 $, druhá desatina nižšie ako 3175 $, tretia desatina nižšie ako 4527 $. Vidíme, že 30 perc. amerických rodín nemôže si dovoliť mať študenta ani na najlacnejšej univerzite, pretože by im neostalo ani životné minimum, ktoré činí na rodinu okolo 3500 až 4000 dolárov ročne. Ešte ďalších 20 perc. rodín nemôže si dovoliť vydržiavať jedného študenta na drahších univerzitách. Aj časť ďalších 30 perc. rodín môže si ťažko dovoliť vydržiavať dvoch alebo troch vysokoškolákov naraz, čo je u nás dosť bežné. Tieto skutočnosti v rozhovoroch americkí občania plne potvrdzujú. Aj v najbohatších 20 perc. amerických rodín vydržiavanie jedného vysokoškoláka odčerpáva ročne 25—35 perc. príjmov rodiny.

Aby nevznikli skreslené predstavy z uvedených absolútnych príjmov amerických rodín vo vzťahu k luxusovému alebo turistickému kurzu dolára poznamenávam, že pri svojej návšteve v USA roku 1970 som došla k záveru, že náš súčasný oficiálny bankový kurz dolára je na kúpnu silu bežných a nutných potrieb pre rodinu približne reálny.

Štúdium na nižšom stupni amerických vysokých škôl (College) trvá 3—4 roky. Asi jedna štvrtina absolventov College študuje ďalej tri-štyri roky na profesionálnych školách alebo na odbornom štúdiu (graduate), t. j. získava plné vysokoškolské vzdelanie. Toto dlhé štúdium rodina značne vyčerpáva a preto stredne najšie rodiny sa spravidla musia uspokojiť len s College. Ďalšie náklady si vyžaduje postgraduálne štúdium, na ktorú ovšem talentovaní poslucháči môžu dostať už vyššie štipendiom.

Výber najkvalifikovanejších špičiek inteligencie je teda znovu určovaný finančnými možnosťami rodiny a je teda opäť triednou záležitosťou. Je dobre si tieto veci uvedomiť.

A POROVNAŤ TO S POMERMI U NÁS

Školné, zápisné a podobné položky nemáme. Celú ťarchu výstavby, vybavenia a údržby škôl a internátov nesie Štát. Dobrý študent aj z vyložene chudobnej rodiny s nižšími príjmami môže študovať na vysokej škole, pretože štát poskytuje sociálne štipendiá od 150 do 450 Kčs mesačne a prospechové štipendiá od 150—350 Kčs mesačne. Študentom poberajúcim štipendiá poskytuje sa aj príspevok na učebnice od 90—140 Kčs ročne. Výborný študent poberajúci sociálne a prospechové štipendium môže podľa platného štipendijného poriadku dostať mesačne 800 Kčs [Zvesti MŠ SSR z 30. novembra 1971, str. 130—133]. Okrem toho môžu poslucháči dostať výnimočné štipendiá z sociálnych príčin podľa osobitného zreteľa alebo za mimoriadne dobrý prospech ako trvalé prídavky k normálnemu sociálnemu či prospechovému štipendiu alebo ako jednorazovú výpomoc. Okrem štipendií MŠ existujú u nás ešte podnikové, krajské a rezortné štipendiá, ktoré sú vyššie ako u rezortu školstva (Štipendijný poriadok § 3). Všetkým študentom riadneho štúdia, ktorí ukončia vysokoškolské štúdium s vyznamenaním, vypláti vysoká škola odmenu 1000 korún. Štipendiá do výšky 300 Kčs mesačne, jednorazové výpomoci a príplatky na nezaopatrené deti nepodliehajú dani zo mzdy. Ďalšie príspevky dáva štát na ubytovanie a stravovanie študenta v internáte.

Poplatok v dvojposteľovej izbe na jedného poslucháča v internátoch sa pohybuje okolo 500—600 Kčs ročne, teda ako vidíme, náš vysokoškolák platí za ubytovanie v internátoch ročne asi toľko, ako americký vysokoškolák v dolároch.

Stravovanie vysokoškoláka v internáte sa pohybuje ročne na obedy a večere pri stravnej jednotke 2,60 Kčs (3,70 Kčs dopláca štát) na jedného poslucháča okolo 1500 Kčs ročne. Ak pripočítame, že raňajky stoja študenta 5 Kčs denne (1500 Kčs ročne), vychádzajú nám nasledujúce výdaje na byt a stravu ročne:

500 Kčs ubytovanie a upratovanie
2000 Kčs stravovanie
250 Kčs učebné pomôcky
Spolu 3750 Kčs ročne

K úplnej nezávislosti na rodičoch potrebuje vysokoškolák ešte prostriedky na ošatenie a kultúru. Tieto položky neporovnávam s americkými pomermi, pretože v bulletinoch amerických univerzít nie sú uvedené. V USA zaťažujú rozpočty rodín. U nás študenti z rodín s nižšími príjmami, ktorí dobre študujú, majú v štipendiách dostatočný príjem aj na krytie týchto položiek. Vo výdavkoch na kultúru (divadlo, kino, krásna literatúra) má náš študent oproti americkému nesporné výhody, lebo všetky kultúrne podujatia sú u nás nepomerne lacnejšie ako v USA (miesto v kine 2—3 doláre, v divadle 8—10 dolárov).

Ak odhliadneme od uvedených položiek, vidíme, že výdaje nášho vysokoškoláka ročne sú približne rovnaké v korunách (3750 Kčs) ako amerického vysokoškoláka spolu so školným na priemerne drahých alebo drahších univerzitách v dolároch (3000—4000 dolárov).

Náš poslucháč poberajúci len plné sociálne štipendium dostáva 450 Kčs mesačne a to, pokiaľ neprepadá, bez ohľadu na prospech. Je teda sociálne v ekvivalentnej polohe, ako americký študent, ktorý zaťažuje rodinu výdajmi 3000 až 4000 dolárov ročne. Až na ošatenie je nezávislý na rodine. Ak študuje s priemerným prospechom 1,7—2,0 má ešte 150 Kčs mesačne prospechového štipendia a je skoro nezávislý na rodine. Študenti s lepším prospechom ako 1,7 majú príjmy 700—800 Kčs mesačne a môžu byť od vlastnej rodiny úplne nezávislí a mať prostriedky i na ošatenie, kultúru a rekreáciu.

Je pochopiteľné, že výdaje nášho študenta na štúdium nie sú menšie preto, že by u nás náklady na vysokoškolské štúdium boli nižšie ako v USA. Výstavba a udržovanie vysokých škôl, internátov a rôznych zariadení v stave primeranom moderným požiadavkám na plnenie ich vychovávacieho, učebného a vedeckého poslania, sú aj u nás veľmi nákladné. Tieto náklady nesie náš socialistický štát.

Lacné ubytovanie je možné len preto, že štát výstavbou a údržbou internátov prispieva naň ďaleko vyššou sumou, ako je študentský poplatok za ubytovanie. Lacné stravovanie je pre študenta umožnené tým, že spoločnosť prispieva na ňu denne u každého poslucháča sumou 7,40 Kčs, t. j. ročne okolo 2000 Kčs.

Úplnú americkým vysokoškolákom odpadajú teda u našich poslucháčov nasledujúce výdaje:

a) školné, zápisné a iné poplatky, ktoré v USA činia vyše polovicu všetkých ostatných výdajov,

b) náklady na zdravotnícke služby,

c) najmenej polovica nákladov za stravovanie a ubytovanie.

Skutočnosť, že tieto výdavky odpadávajú u každého študenta bez ohľadu na jeho sociálne pomery a študijný prospech, jasne dokumentuje starostlivosť socialistického štátu o masovosť výchovy vysokoškolskej inteligencie všeobecne. To treba zvlášť zdôrazniť preto, že u nás sa často celkom neoprávnene poukazuje na to, ako by študenti z rodín s nižšími príjmami, a môžeme to postaviť triedne — študenti z robotníckych a roľníckych rodín — boli prehnane privilegovaní. V skutočnosti sociálne štipendiá tvoria iba nepatrnú časť výdavkov, ktorými štát prispieva na masovú výchovu vysokoškolskej inteligencie.

Nie vždy sa u našich študentov stretávame s pochopením pri nábore na letná aktivitu, kde si môžu zarobiť aj počas dvoch mesiacov, keď nedostávajú štipendiám. Už aj z toho je zrejmé, že tieto zárobky naši poslucháči ani rodičia neporažujú za nutná výpomoc k možnosti vysokoškolského štúdia a pri rozhodovaní o účasti na letnej aktivite hlavné sú morálne faktory. Treba v tejto súvislosti poznamenať, že na amerických univerzitách sú sprostredkovateľne práce, ktoré zaobstarávajú aj počas školského roku pre študentov možnosti nekvalifikovanej práce (pomoc v domácnosti, donášky, služby v obchodnej činnosti prípadne aj cez soboty, nedele atď.). Hodinový zárobok študenta je spravidla menší ako upratovačky.

Starostlivosť o materiálne zabezpečenie vysokoškolského štúdia mládeže vžila sa vo vedomí našich občanov ako samozrejmosť, ktorá je výrazom oceňovania tohto výdobytku našej socialistickej spoločnosti.

Ministerstvo školstva i dekanáty fakúlt čerpanie štipendií pozorne sledujú, kriticky hodnotia všetky podklady na ich udelenie a robia všetky opatrenia, aby slúžili cieľom, ktoré im spoločnosť stanovila:

sociálnym štipendiom zaručiť rovnoprávnu možnosť štúdia na vysokých školách všetkým uchádzačom bez ohľadu na ich sociálne pomery a prospechovým štipendiom stimulovať poslucháčov k zvýšeniu študijného úsilia a k rozvoju ich talentov.

NOVÉ SLOVO, č. 21/72, 25. mája 1972, str. 3.

VEČER, 23. mája 1972, str. 2.

Sukromný obchod

Na parkovisku pri divadle postával mladý muž. Nečakal na nežné pohľavie, ako by sa niekto mohol nazdavať. Budia i dianie vôkol mu bolo celkom ľahostajné. Až na auto, špeciálne ombáčky. Tie sledovaí priam jastrabím zrakom. Akanďhle nejaké vaparkovala na voľnom mieste, v okruhu bol pri nej. Dal sa do reči s vodičom a len tak mimochodom mu poúkol žiarovky do reflektorov. Keď vodič kúpil, bolo dobre, keď nie — veď kúpi iný.

Vraj v predajniach Mototechny sú tieto žiarovky nedostatkovým tovarom, a preto si ich niektorí vodiči kúpili do rezervy. Veď pri cestnej kontrole príslušníci Verejnej bezpečnosti nezažmúria oko nad slepým reflektorom. A tak mladému mužovi obchod len kvitol. Skadiaľ ich všek mal oni

miš.